

СТЕНОГРАФСКИ ДНЕВНИЦИ

НА

XXIII-ТО ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

II РЕДОВНА СЕСИЯ

Брой 3

София, срѣда, 16 ноемврий

1932 г.

6. заседание

Петъкъ, 11 ноемврий 1932 година

(Открито отъ председателя А. Малиновъ въ 16 ч. 15 м.)

СЪДЪРЖАНИЕ:

Стр.	Стр.
Отпуски, разрешени на народни представители . . . 77	изискуемия за тази длъжностъ цензъ. (Съобщение) 77
Съобщение отъ председателя, че, съгласно чл. 84 отъ правилника за вътрешния редъ, въ бждеше за отсъствието на народнитъ представители предварително трѣбва да имъ бжде разрешаванъ отпускъ 78	2) отъ народния представитель Т. Бончевъ къмъ министра на вътрешнитъ работи и народното здраве относно оповестенитъ резултати отъ Министерството на вътрешнитъ работи за недавна станалитъ общински избори. (Съобщение). . . 78
Питания:	Законопроектъ за отпушане еднократна държавна помощъ на народния представитель Иванъ Симеоновъ. (Първо и второ четене) 80
1) отъ народния представитель Е. Шидерски къмъ министра на вътрешнитъ работи и народното здраве относително удовлението на домакина на Ямболската държавна болница Георги Терзиевъ безъ причина и назначението на негово мѣсто лицето Йотовъ, който не отговарялъ на	Проекто-отговоръ на тронното слово. (Първо четене — продължение разискванията) 80
	Дневенъ редъ за следващото заседание. 100

Председателтъ: (Звъни) Понеже присѣствуватъ нужното число народни представители, съгласно правилника, обявявамъ заседанието за открито.

(Отъ заседанието отсъствуватъ следнитъ народни представители: Апостоловъ Драгомиръ, Атанасовъ Русенъ, Бешковъ д-ръ Иванъ, Богоевъ Борисъ, Бояджиевъ Асенъ, Бояджиевъ Стефанъ, Василевъ Василь, Василевъ Григоръ, Василевъ Йото, Велчевъ Иванъ, Гаговъ Петъръ, ж. Галибовъ Юсеинъ, Ганевъ Георги, Георгиевъ Павелъ, Георгиевъ Стойчо, Даневъ д-ръ Стоянъ, Дековъ Петко, Димитровъ Коста Желевъ, Думановъ д-ръ Никола, п. Ивановъ Петъръ, Икономовъ Димитъръ, Илиевъ Стойко, Йонетовъ Георги, Караджовъ Костадинъ, Кемилевъ Никола, Косачевъ Йорданъ, Костадиновъ Костадинъ, Кръстевъ Гето, Кулевъ д-ръ Тодоръ, Лунговъ Николай, Мариновъ Василь, Мечкарски Тончо, Милановъ д-ръ Кънчо, Мирски Христо, Орозовъ Александъръ Петковъ Петко, Петковъ Стефанъ, Пиронковъ Александъръ, Рангеловъ Раденко, п. Рачевъ Иванъ, Русиновъ Костадинъ, Свиначевъ Добри, Симеоновъ Иванъ, Синигерски Младенъ, Стамболиевъ Никола, Станевъ Митю, Стойковъ Апостолъ, Ташевъ Димо, Томчевъ Ангелъ, Фенерковъ Петъръ, Христовъ Александъръ, Христовъ Христо и Чернооковъ Георги)

Председателството е разрешило отпускъ:

По единъ день на следнитъ народни представители:
Кирилъ Славовъ;
Милио Милевъ;
Петко Дичевъ;
Иванъ Драгойски;

Георги Кафеджийски;
Александъръ Пиронковъ;
Милко Бечевъ;
Стойко Георгиевъ;
Едрю Шидерски;
Филипъ Рафаиловъ;
Георги Калъповъ;
Съби Димитровъ;
Костадинъ Караджовъ и
Стоянъ Момчиловъ;
По два дена отпускъ на следнитъ народни представители:
Григоръ Василевъ;
Георги Йордановъ;
Гето Кръстевъ;
Желю Йордановъ;
Никола Гавриловъ;
Христо Мирски и
Димитъръ Тодоровъ.
Три дни отпускъ на народния представитель Георги Каназирски.

Народниятъ представитель г. д-ръ Иванъ Бешковъ по болестъ моли Народното събрание да му разреши тридесетдневенъ отпускъ, считанъ отъ 15 ноемврий. Моля ония г. г. народни представители, които сѣ съгласни да се разреши исканиятъ отпускъ на народния представитель г. д-ръ Иванъ Бешковъ, да вдигнатъ рѣзка. Мнозинство, Събранието приема.

Съобщавамъ на Народното събрание, че народниятъ представитель г. Едрю Шидерски е отправилъ питане до г. министра на вътрешнитъ работи и народното здраве, въ което съобщава, че домакинътъ при Ямболската държавна

болница Георги Терзиев е бил уволнен съвсем без-причинно от заемната служба и на мястото на този несправедливо уволнен добросъвестен чиновник е назначен някой си Йотов, който не отговарял на изискуемия се за тази длъжност цензъ.

Г. Едрю Шидерски пита г. министра на вътрешните работи, известно ли му е всичко това, кой си е поставил за задача да тормози и преследва един добър чиновник, като визирания по-горе, и ако всичко това му е известно, какви мерки е вземал, за да бъде защитен един безпомощен държавен служител.

Постъпило е също питане, адресувано до г. министра на вътрешните работи и народното здраве, от народния представител на Севлиево околия г. Тодоръ Бончевъ. Г. Тодоръ Бончевъ пита г. министра на вътрешните работи, върни ли са резултатите, които са дадени от Министерството на вътрешните работи за недавните общински избори и, второ, от кого са събирани тия сведения.

Тия питання ще бъдат препратени на г. министра на вътрешните работи, за да отговори.

Г. г. народни представители! Председателството смъта за нужно да обърне вниманието на г. г. народните представители, че, според чл. 84 от правилника за вътрешния ред на Народното събрание, никой народен представител не може да отсъствува от заседанията на Събранията без разрешен от председателството отпуск. За голям съжаление, се е установил един малко по-друг ред: някои г. г. народни представители си разрешават отпуск сами. За да се избягнат недоразуменията с счетоводството, председателството си позволява да обърне върху това вниманието на г. г. народните представители, които не се съобразяват с чл. 84 от правилника.

Въ същност разрешаваните уж от председателството отпуски, които сега се одобряват, не са нищо друго, освен оформяване на отпуски, които самите народни представители си си разрешили. Занапред този ред ще бъде напуснат.

Пристъпваме към разглеждането на първата точка от дневния редъ.

С. Ивановъ (раб): Г. председателю! Искам думата.

Председателъ: По какво?

С. Ивановъ (раб): Отправили сме питане до г. министра на правосъдието и г. министра на вътрешните работи по повод задържането на наши депутати въ затвора и по преследването на депутати от нашата парламентарна група. Ние смътаме, че това е един голям произвол. Вие сами потъпквате конституцията и сами смъквате вашата демократична маска.

Министър-председател Н. Мушановъ: Ще си развиее питането. Кога го дадохте?

С. Ивановъ (раб): Ние питаем бюрата на Камарата, какво е направило по повод задържането на тия наши другари въ затвора? Ние протестираме против това задържане на нашите депутати, както и по преследването не само на нашите депутати, но и на цялата работническа класа.

Председателъ: Питането е отправено по надлежния редъ на г. министра на вътрешните работи и на г. министра на правосъдието, които ще бъдат помолени да отговорятъ.

Пристъпваме към разглеждането на първата точка от дневния редъ — първо четене законопроекта за отпушане еднократна държавна помощ на народния представител Иванъ Симеоновъ.

Моля вносителъ или някой от подписаните да доложи този законопроектъ.

Замъстник-секретаръ Т. Торбовъ (д): (Отъ трибуната) (Прочита законопроекта изцѣло, заедно съ мотивите къмъ него — вж. прил. Т. I, № 3)

Председателъ: Пристъпваме към гласуване. Моля ония г. г. народни представители...

Т. Кънчевъ (д. ст. Ц): Искам думата, г. председателю.

Председателъ: Има думата народният представител г. Теодоси Кънчевъ.

Т. Кънчевъ (д. ст. Ц): Г. г. народни представители! Наистина, такава е съдбата на българския честен общественик: когато даде всичко за родината, да го видятъ въ нужда и въ оскуждност. Тая участъ са сподѣляли мнозина преди г. Иванъ Симеоновъ; тая участъ сигурно ще сполети и други, които идатъ следъ него. Касае се, безспорно, за един акт на човѣщина, за един акт на колегиялност, за един акт на другарство. По този случай ние ще приобщимъ нашите чувства къмъ чувствата на тия, които са внесли този законопроектъ. Ще присъединимъ така също и нашите пожелания за по-скорошното възстановяване здравето на народния представител Иванъ Симеоновъ, за да може и той тукъ да продължи да служи на общото дѣло, на което считаме, че сме днесъ служители. И понеже се касае за едно дѣло на човѣщина, за изпълнение на един дългъ, това дѣло трѣбва да остане и трѣбва да бъде надъ партийността. Спонтанно трѣбва да се даде изразъ на тая човѣщина и на изпълнението на този дългъ. И азъ се радвамъ, че отъ срѣдата на Камарата се издига този апелъ за една човѣщина и за изпълнение на един дългъ. Но азъ си позволявамъ въ този действително тежъкъ случай да пожелаю да бъдемъ всѣкога въ последователност на туй, което вършимъ днесъ, защото нашата Камара зарегистрира случаи, при които тя не проявява последователност на туй, което вършимъ днесъ — изпълнението на един дългъ. Същата Камара откажа на един бивш министър-председател отпускъ, който той искаше, за да се лекува. Това е една констатация, която ще направя тукъ, за да вземемъ поука и да не се повтаря.

Г. г. народни представители! Нека побързаеме съ изпълнението на този дългъ. *Bis dat qui in tempore dat.* Ето защо парламентарната група, отъ страна на която говоря, приобщавайки своите чувства къмъ тѣзи, които са въодушевлявали вносителъ на законопроекта, ще гласува за предложението законопроектъ. (Ръкоплъскания отъ някои отъ мнозинството)

Председателъ: Има думата народният представител г. Сѣби Димитровъ.

С. Димитровъ (раб): Г. г. народни представители! Парламентарната група на работническия селско-трудов блокъ не може така бѣгло да мине един въпросъ, който действително е фрапиращъ, въпросъ, който действително може да отвори очите на най-заспали маси, които не могат да разбератъ това, какъ е възможно тѣхните избраници, които по един или другъ начинъ са се доконали до депутатството, станали са народни представители съ една заплата 12.000 л. на месецъ и които по една или друга причина са остарѣли въ Парламента, които са имали възможност да си създадат до известна степен и положение, затова защото са получавали по 12.000 л. заплата, могат днесъ да се явяватъ тукъ да искатъ помощъ, както е този случай съ Иванъ Симеоновъ — за това, че са били разболѣли, че били въ тежко положение, Народното събрание да му отпусне 150.000 л. Г. г. народни представители! Въ един моментъ, когато работническата класа изнемогва, когато тя е поставена при нечувано тежки политически условия да живѣе, когато тя се изражда при условията на тежка финансова криза, която е резултатъ на капиталистическия начинъ на производство и размѣна, и, отъ друга страна, когато работническата класа поиска да подобри своето икономическо положение, тя срѣща срещу себе си полицейско-фашисткия тероръ. Също така и войската се намиса въ стачните борби, за да елошатъ още повече тѣхното икономическо положение. При това положение днесъ, азъ мисля, че нашата парламентарна група не може да се съгласи съ предложението да бъдатъ отпуснати 150.000 л. на народния представител Иванъ Симеоновъ.

Отъ друга страна, въ един моментъ, когато се шири днесъ тифусна епидемия въ цялата страна почти, какъвто е случаятъ съ Брацигово, където почти 500 души измръха отъ тая епидемия...

Министър-председател Н. Мушановъ: Лъжешъ бе, какъ могатъ да измрът 500 души!

С. Димитровъ (раб): Измръли са, защото са лишени отъ най-елементарните срѣдства.

Г. Костовъ (раб): Само 100.000 л. дадохъ!

Министър-председател Н. Мушановъ: Говорете истината, недейте говори такива лъжи. Не Ви е срамъ да лъжете!

С. Ивановъ (раб): Въ единъ моментъ, когато това боленуващо население се нуждасше отъ помощъ, то не бѣ подпомогнато.

Министър-председател Н. Мушановъ: Ако Ви е срамъ, нѣма да говорите тия лъжи.

С. Димитровъ (раб): Така сжщо не се отпускатъ отъ Народното събрание никакви субсидии, за да се разреши въпросътъ за безработицата, макаръ до известна степенъ. Отъ друга страна, въ прометарната комисиия по-стѣпватъ ежедневно заявления за опрощаване на известни глоби, които сж наложени изключително по партизански начинъ и ние виждаме, че тия заявления се минаватъ така, безъ да се обръща внимание на тѣхъ, а днесъ Народното събрание е сезирано съ единъ законопроектъ, съ който се иска отпускането на 150.000 л. помощъ на народния представител Иванъ Симеоновъ.

Нашата парламентарна група решително се противопоставя на това. Ние правимъ предложение да се отпусне частъ по-скоро известна субсидия, за да може да се облекчи до известна степенъ положението на боленуващитъ въ Брацигово, тамъ, ждѣто още епидемията върлува, а така сжщо и въ София, въ крайнитъ квартали.

Министър-председател Н. Мушановъ: Васъ не Ви чакаме, за да отпускате субсидии. За Брацигово и за София сж отпуснати суми. Но въ всѣки случай намирате поводъ да проявите вашата злъчъ.

Г. Костовъ (раб): Вие много гальовно се отнасяте къмъ вашитъ, а нашитъ сж сега въ затвора.

Министър-председател Н. Мушановъ: Всички ще отидете тамъ, щомъ сте съ тоя акълъ.

С. Димитровъ (раб): Ние нѣма да гласуваме за това предложение.

Министър-председател Н. Мушановъ: Азъ знаа, че нѣма да гласувате, но човѣшки говорете.

Г. Костовъ (раб): Вие си имате болшинство, то ще гласува.

Министър-председател Н. Мушановъ: Недейте гласува, но когато говорите, говорете човѣшки и разумно.

Г. Костовъ (раб): Да, тѣй говоримъ. (Глъчка)

Председателъ: (Звъни) Тишина, г-да! Има думата народниятъ представител г. Стойне Ризовъ.

С. Ризовъ (з): Азъ нѣмаше да взема думата по тоя въпросъ, ако г. Кънчевъ не бѣше поменялъ, че ние въ миналото не сме следвали сжщата традиция, като на единъ народенъ представител не сме били дали отпускъ, когато той е билъ на лѣчение въ Римъ. Понеже азъ навремето повдигнахъ въпроса за неразрешаването на тая отпускатъ, не че съмъ ималъ нѣщо спрямо г. Ляпчева, а за да се спази правилникътъ на Народното събрание, ще кажа следното. Мене ми се струва, че единъ народенъ представител, следъ като е взелъ три месеца отпускъ, не може да иска още два месеца, още повече, че не бѣше се явилъ въ Парламента да даде клетва, че ще служи като народенъ представител. Азъ обърнахъ тогава вниманието на председателствувания, че по правилника не може единъ народенъ представител да получава отпускъ и заплатата, безъ да е далъ клетва. И Народното събрание тогава лиши г. Ляпчева отъ два месеца отпускъ. Е добре, г. Кънчевъ, даже и да не бѣше този мой мотивъ тогава, азъ смятамъ, че е неоснователенъ Вашиятъ упрекъ за туй, че не сме разрешили отпуска на единъ бившъ министър-председател на България, който е стоялъ 5 години министър-председател, който е прекаралъ живота си въ Народното събрание, върху банктъ, който не е отсъствувалъ отъ Народното събрание и който иска да му отпуснемъ премия за лѣчение, като милость. (Възражения отъ говориститъ)

М. Дочевъ (д. сг): Ама че аргументъ, а-а-а!

С. Ризовъ (з): Колкото се отнася до г. Иванъ Симеоновъ, моето уважение къмъ него. Чувалъ съмъ, че е честенъ. Знаа, че и той не е отсъствувалъ отъ Народното събрание, постоянно е билъ въ Парламента. Може неговото материално състояние да е разсипано. А неговото здраве го знаамъ. Ние трѣбва да бждемъ последователни, както каза г. Кънчевъ, и трѣбва въ всички случаи да подкрепяме всички. Ние още не сме дали помощъ, макаръ че Народниятъ блокъ управлява отъ една година, на семействата на нашитъ избити министри.

Г. Костовъ (раб): Нѣма и да дадатъ. На тѣхъ говори, (Сочи министритъ) не на насъ!

С. Ризовъ (з): Ние трѣбва да бждемъ последователни, като дадемъ подкрепа и на пострадалитъ отъ събитията следъ 9 юний, а ние и до днесъ не сме подкрепили семействата на нашитъ избити министри. И азъ бихъ желалъ правителството да даде обещание, че ние ще обезщетимъ всички пострадали отъ събитията следъ 9 юний и тѣхнитъ семейства.

По принципъ не съмъ противъ предложението за отпускане еднократна държавна помощъ на народния представител Иванъ Симеоновъ, но азъ смятамъ, че цифрата 150 хиляди лева е много голѣма. При днешното положение на криза, когато беднитъ маси долу бедствуватъ, такава голѣма сума, отъ 150 хиляди лева, да се отпусне на единъ народенъ представител за лѣчение, мене ми се струва, е пресилено.

Съ тѣзи нѣколко думи азъ заявявамъ, че по принципъ ще гласувамъ за отпускането на еднократната държавна помощъ, като повтарямъ пакъ, че сумата е голѣма.

Председателъ: Има думата народниятъ представител г. Ради Василевъ.

Р. Василевъ (д. сг): Г. г. народни представители! Не само защото г. Симеоновъ е нашъ другаръ; не само защото десетки години той е бранилъ отъ трибуната на Народното събрание интереситъ на държавата и е заслужилъ на своя народъ; не само поради туй, че единъ старъ общественикъ, следъ като е работилъ толкова години за своето отечество, за своята родина, е изпадналъ въ голѣма нѣмотия, което пъкъ показва, че тоя общественикъ въ всичката си служба, която е далъ на своята родина, е билъ крайно безкористенъ, ние имаме всичкия дългъ да подкрепимъ своя другаръ и заедно съ това да поощримъ българския общественикъ да бжде безкористенъ, да работи за своята родина и да знае, че тая родина единъ денъ, чрезъ единъ вотъ на народното представителство, ще му се отплати, макаръ съ малко, за това, което е далъ за родината си.

Дейността на г. Симеоновъ азъ я познавамъ добре отъ дълги години — и като другаръ въ Парламента, и инакъ въ общественния животъ — и азъ мога съ скръбъ да констатирамъ, че тоя добъръ българинъ сега изнемогва и чрезъ предложение на неговитъ другари се отнася до насъ за еднократна държавна помощъ. Ние трѣбва да му помогнемъ.

Г. Енчевъ (з): И помощта е необходима за лѣкуването му въ странство, г. Василевъ.

Р. Василевъ (д. сг): Още повече, както ми напомня г. Енчевъ, болестта на г. Симеоновъ е отъ такъвъ характеръ, че за лѣкуването ѝ той трѣбва непременно да отиде въ странство, ако иска да спаси живота си. Не е безразлично за насъ дали г. Симеоновъ, който още може да има сили да работи за доброто на тоя народъ, ще трѣбва съвършено да изчезне отъ полето на политическия животъ или пъкъ ще трѣбва да се върне на него съ едно закрепнало здраве и да работи пакъ. Ето защо, азъ намирамъ твърде умѣстно предложението, което се прави, и отъ името на групата, която представлявамъ, заявявамъ, че ние ще подкрепимъ инициативата на г. Торбовъ. Съ гласуването на тая помощъ, Парламентътъ ще се издигне въ очитъ на обществото, защото съ това той дава една данъ на безкористнитъ общественици и на добритъ служители на народа. (Ржкоплѣскания)

Председателъ: Пристѣпваме къмъ гласуване. Моля ония г. г. народни представители, които приематъ по принципъ на първо четене законопроекта за отпускане еднократна държавна помощъ на народния представител Иванъ Симеоновъ, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събраниято приема.

Т. Кънчевъ (д. сг. Ц): Моля да се даде спешност на туй предложение.

Министър-председател Н. Мушановъ: Съгласен съм да се даде спешност на предложението, защото няма за какво да се изпраща въ комисията.

Председателъ: Г. министър-председателъ предлага да се даде спешност на приетия по принцип законопроект. Моля сния г. г. народни представители, които приемат това предложение, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Моля г. секретаря да прочете законопроекта на второ четене.

Замѣстникъ-секретаръ Т. Торбовъ (д): (Чете)

„ЗАКОНЪ“

за отпущане еднократна държавна помощ на народния представител Иванъ Симеоновъ“

Председателъ: Моля ония г. г. народни представители, които приемат заглавното на законопроекта, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Замѣстникъ-секретаръ Т. Торбовъ (д): (Чете)

„Членъ единственъ. Отпуска се на народния представител Иванъ Симеоновъ еднократна помощ отъ 150.000 л.“

Председателъ: Моля народнитѣ представители, които приемат членъ единственъ на законопроекта за отпущане еднократна държавна помощ на народния представител Иванъ Симеоновъ, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Пристигаваме къмъ точка втора отъ дневния редъ — първо четене отговора на тронното слово (продължение разискванията).

Има думата презаписалиятъ се народенъ представител г. Атанасъ Буровъ.

А. Буровъ (д. сг): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Вземайки думата по тронната речъ, азъ си давамъ смѣтка въ какво тежко време живѣемъ и ще се помъча да избѣгна всичко, което би имало характеръ на една партизанска критика. Доста далечъ сме отишли въ този път, доста злини сме създали на народа си, за да не чувствамъ азъ въ този моментъ, че е дошло време да се издигнемъ надъ себе си, надъ страститѣ си и надъ партийнитѣ си чувства, за да разгледаме положението изключително съ огледъ на голѣмитѣ интереси на нашата държава и на нашия страдащъ народъ. И ако азъ намѣря у васъ нужното търпение — не казвамъ нужното благоволение — нужната коректност, както подобава между членове на единъ парламентъ, азъ вѣрвамъ, че ще устоя докрай на тази позиция, която сега обрисовахъ.

Положението е тежко — няма какво да се повтаря и потрета. То е признато като такова въ самата тронна речъ и няма нужда да цитирамъ пасажи.

Безъ да набѣлгамъ върху известни непълноти на тронната речъ, азъ трѣбва веднага да заявя, че по своето съдържание, по основнитѣ препорѣжки, които сѣмъ легнали въ нея, тя може да намѣри одобрението, съ много малки поправки, на всички здравомислящи хора въ България, защото тя съдържа нѣколко основни позиции, които сподѣляме: че чрезъ срѣдствата на закона ще въдворимъ миръ; че въ нашитѣ отношения съ външния свѣтъ ще продължимъ политиката на мирно сътрудничество; че няма да бждемъ чужди на никоя интернационална инициатива, която би могла да спомогне за облекчаване на страшната криза, която върлува не само у насъ, а навсѣкжде; че ще пристѣпимъ къмъ реформа въ нашата учебна система съ огледъ не само да подготвимъ — така поне азъ разбирамъ пасажа — едно младо поколение годно да бжде полезно на себе си и на държавата, но и да създадемъ въ туй поколение единъ новъ духъ и т. н.

Нѣма, прочее, да критикувамъ съдържанието на тронната речъ; и моята целъ не е тази.

Азъ искамъ да обрисувамъ, преди всичко, положението на страната, тъй както го виждамъ, да потърся наедно съ васъ по-дълбокитѣ причини на тази не само стопанска — на тази обща криза, която засѣга и материални блага, и морални настроения, и политически положения; да видимъ дали всичко, което би могло да бжде направено, е направено отъ правителството; да му кажемъ откровенно и почтено нашата критика, безъ задна мисль, безъ партизански духъ съ една воля на сътрудничество и следъ туй да посочимъ какво още би могло споредъ насъ да се направи, за да спомогне, доколкото това е възможно, за извеждането страната на единъ спасителенъ път. Какво е положението днесъ? За да бжда ясенъ въ своето изложение, азъ ще почна поредъ.

Външното положение. То остава неизмѣнно такова, каквото ние го оставихме преди година и половина. Не искамъ да обвинявамъ, но трѣбва да констатирамъ, че никой отъ въпроситѣ, висящи по това време, и до днесъ не е билъ разрешенъ. Великитѣ държави, претрупани отъ свои грижи, заети и тѣ съ уреждане на своитѣ въпроси, нѣматъ ни време, ни воля, ни желание да отдѣлятъ достатъчно внимание за нашитѣ справедливи искания въ името на мирнитѣ договори, въ името на правдата, въ името на мира — въ най-добрата смисль на думата. Въпросътъ за малцинствата стои абсолютно отворенъ. Съседи, съ които ние винаги сме желали да живѣемъ въ най-добри отношения, спрямо които не сме дали никакви поводи, за да бждемъ подозирани въ каквито и да било агресивни намѣрения, отъ които чакаме единъ жестъ на действителна близостъ, единъ жестъ на солидарностъ, стоятъ неподвижни въ своя националенъ и, позволете ми да кажа, криво разбранъ егоизъмъ, съ тѣзи стари бѣднове за изкуствено денационализиране, при очевидния фактъ, че тѣ вършатъ не само едно дѣло на неправда, но едно дѣло, което не е отъ естество да създаде нужната атмосфера за мирно сътрудничество тукъ на Балканитѣ, толкова нужно за сигурността, за независимостта, за успѣха и прогреса на балканскитѣ народи.

Проблемътъ на разоржението стои отворенъ. Конференции заседаватъ, подготовителни комисии за подготовителни конференции се създаватъ, хиляди приказки една отъ друга по-хубави се говорятъ, но въпросътъ стои неподвиженъ. Едва напоследѣкъ една инициатива на кабинета Ерио, на френското правителство, каточе ли представлява въ моитѣ очи една вече съществена стѣпка, която почва да буди у народитѣ вѣрата, че се влиза вече въ пътя на сериознитѣ реализации, въ пътя на действителнитѣ акции. Нека пожелаемъ, не само успѣхъ на тази инициатива, не само едно общо разбираще, но нека пожелаемъ, щото и нашата малка България, дотолкова, доколкото нейниятъ гласъ ще бжде чутъ, да се покаже стъпчива и настойчива за успѣха на това велико дѣло, въ което може би лежи първата, решителната стѣпка къмъ излизане отъ общата стопанска криза, която днесъ гнети чѣлия свѣтъ.

Стопанското положение. Какво ще ви го рисувамъ! Всички го чувствувате и го знаете: намалено производство, обезценени продукти въ единъ размѣръ по-голѣмъ срѣдно отъ 60%, убитъ кредитъ, затворени пазари и въ сѣщото време усилия правени отъ всички държави около насъ, не да се облекчи това положение, а да се издигнатъ още по-голѣми бариири между държавитѣ, да се преобърнатъ още повече държавитѣ въ стопански крепости, да се парализира още повече стопанскитѣ обмѣни, да се засили още повече кризата. По моето дълбоко убеждение, нѣда, безъ да влизамъ да правя подробни научни анализи, които даже не сѣмъ отъ моята компетентностъ, кризата днесъ, такава, каквато е тя, въ най-голѣма степенъ се дължи на политическия антагонизъмъ и недовѣрие, които съществуватъ въ междудържавнитѣ и международнитѣ отношения. Първоизточникитѣ на кризата, г-да, сѣмъ много: войната, унищожението на грамадни срѣдства, нагаждане на производството и икономиката къмъ нуждитѣ на войната, когато не се смѣтаха производителнитѣ разноси, а се гледаше à tout prix да се произвежда; следъ туй: изчерпване на продуктитѣ, създаване на една празнота, която дълги години, чрезъ едно свръхпроизводство, трѣбваше да се попълни. Всичко това сѣмъ обяснения общоприети, по които няма какво да споримъ.

Но създадено днесъ това положение, защо не може да се излѣзе отъ него? Какъ се обяснява, че народи много по-културни отъ насъ, държави много по-организирани и по-мощни, които страдатъ не по-малко отъ насъ отъ тая криза, продължаватъ да тѣпчатъ въ безсилие, продължаватъ да броятъ, както въ Америка, 11 милиона безработни, както въ Германия — повече отъ 4 милиона, както въ Англия — повече отъ 4 милиона, безъ да се вижда нѣкакъвъ същественъ знакъ на подобрение? Продукти въ изобилие, пари сѣщо, а нѣмотия страшна, довѣрие убито, кредитъ убитъ, гладуващи хора! Кое прѣчи да се пристѣпне къмъ порешителни мѣрки въ областта на международнитѣ стопански отношения, защото, очевидно, тая универсална криза не може да бжде лѣкувана сериозно

*) За текста на законопроекта, приетъ на първо четене, вж. прил. Т. I, № 3.

само съ мѣстни мѣрки? Кое прѣчи? Това е политическото положение на Европа въ този моментъ, недовѣрието, настрѣхналостта, ожиданието на нови конфликти, усилията на всѣка държава да образува отъ себе си, както казахъ, една икономическа крепостъ, да не зависи отъ друго; да нѣма нужда отъ никого. Всѣки се мѣчи да произвежда онова, което му е необходимо, дори въ разрѣзъ съ икономическитѣ съображения, въ разрѣзъ съ добрата смѣтка. Въместо да купи българско жито по 3 л., днесъ Франция произвежда свое — както и Германия — което ѝ коштува 7 л. килограма. Митническитѣ бариери, срещу които Обществото на народитѣ отъ 3—4 години насамъ води борба, продължаватъ да се издигатъ все по-високо и по-високо; юбѣнитѣ продължава да намалява все повече и повече; може да се каже, че, безъ изключение, търговскитѣ баланси на всички държави, като се изключи отъ тази констатация Германия напоследѣкъ, намаляватъ.

Свѣтътъ се връща къмъ единъ затворенъ, чисто националенъ стопански животъ, при който се жертвуватъ здравитѣ икономически интереси. Защото въ сегашната фаза на икономическото развитие на Европа, такава стопанска изолитраностъ не може вече да гарантира насѣщния хлѣбъ на народитѣ; защото нуждитѣ на тия народи, числото на тѣхнитѣ населени сѣ се развили не само при други стопански и политически конюнктири, но при конюнктири на единъ сравнително много по-свободенъ стопански обмѣнъ. И, следователно, ако ние чакаме бързо и сериозно подобрене на стопанското положение, ще трѣбва преди всичко да го чакаме отъ едно подобрене на политическото положение на Европа. Ето защо, още веднѣжъ по-здравявамъ съ най-големо чувство, бихъ казалъ, на оптимизмъ, новата фаза, въ която е влѣзълъ въпросътъ за разоржаването. Дано тая фаза да се развие, дано подгнетъ на тая криза, предъ риска, въ който е турена европейската цивилизация, да стане едно всеобщо опомниване, дано да се забрави дѣлѣжътъ между победители и победени, между ошачливени и онеправдани — днесъ всички сѣ онеправдани — и да се потърсятъ съ общи усилия, почиращи на равенство и на взаимно довѣрие, сериозни сръдства — а такива има — за възстановяването на европейската икономика.

Въ чисто финансовата областъ положението сѣщо така не е розово, то е много тежко. И азъ намирамъ една непълнота въ текста на тронната речъ по това положение.

Ние живѣемъ аи jout аи jout, отъ день за день, изчерпвайки всичкитѣ възможности за съкровището да теглимъ отсамъ и отатѣкъ, безъ планъ, безъ система и, което е най-страшното, безъ никаква сигурностъ за утрешния день. Фактически, г-да, българската държава е направила днесъ единъ негласенъ заемъ — отъ кого — отъ своитѣ чиновници, отъ своитѣ пенсионери. Това е положението. Единъ негласенъ заемъ, който възлиза можеби на милиардъ. Фактически тя е преустановила голѣма частъ отъ своитѣ веществени разходи, безъ които не може правителство да върви държавната машина. И то е по косвенъ пътъ единъ заемъ, направенъ спрямо нуждитѣ на държавата. Но вече се изчерпватъ и тѣзи възможности. Ако така продължимъ, азъ не виждамъ никакви симптоми за подобрене. Ако ние продължимъ всѣки месецъ да имаме по 80, 90, 100 милиона лева дефицитъ, и тѣзи възможности бързо ще се изчерпятъ, и ние следъ два-три месеца ще бждемъ въ едно положение не на неплатежеспособностъ спрямо странство — ние сме вече отдавна тамъ — но въ едно положение да не можемъ да упражняваме нашия бюджетъ.

А. Аврамовъ (з): Г. Буровъ! Единъ моментъ. Презъ всичкото време, когато вие управлявахте, биехте се въ гърдитѣ, че сте патриотъ. Вие сте най-богатиятъ човѣкъ въ България. (Оживление) Българскитѣ Парламентъ апелира къмъ Вашето съзнание, да извадите отъ Вашитѣ милиони и да подпомогнете на българската държава, въ която Вие станяхте милионеръ. (Ржкоплѣскания и смѣхъ всрѣдъ мнозинството)

А. Буровъ (д. сг): Г-да! Азъ съмъ тукъ, за да говоря сериозни работи съ сериозни хора. На подобни подмѣтания смѣтамъ за недостойно да отговарямъ. Но по-вече твърде много се експлоатира съ моитѣ милиони...

А. Аврамовъ (з): Азъ сериозно говоря и претендирамъ да говоря сериозно, но изглежда, че г. Буровъ не иска сериозно да се държи. Вие още данѣка си не сте платили.

А. Буровъ (д. сг): Но за да успокоя моя опонентъ, че ще спаси положението на българскитѣ финансии, съ моитѣ милиони, нека му кажа, че тѣ отдавна изчезнаха...

А. Аврамовъ (з): Имате 82 валцови мелници.

А. Буровъ (д. сг): ... и че въ тази криза, която засѣгна всички съсловия, ония, които сѣ имали непредвидливостта да поставятъ своитѣ сръдства въ акции и дружества, сѣ днесъ, може-би най-много засегнати. И ако това вие не знаете, попитайте компетентнитѣ хора, които знаятъ.

А. Аврамовъ (з): Въ нашата сръда ги нѣма!

А. Буровъ (д. сг): Но да оставимъ, г-да, несериознитѣ работи, да се проникнемъ отъ чувство на отговорностъ на народни представители, които търсятъ добротѣ и почтено не да се критикуватъ съ несериозни закъчки помежду, а да допринесатъ нѣщо за едно прояснение на общественния духъ и за намиране действително на пѣтица, чрезъ които не по нѣкакво чудо и изведнѣжъ, но бавно и постепенно да може да се направи нѣщо.

Говоря за финансовото положение. Въ този моментъ, когато ние съвършено основателно и справедливо заявяваме на цѣлния свѣтъ, че поради дълбоко засегнатата наша стопанска структура и икономика, ние не сме въ положение да плащаме дори тия 50%, които Финансовитѣ комитетъ препорѣчва като възможни да плащаме срещу нашитѣ външни задължения, да мислимъ, г-да, че можемъ да направимъ нѣкаква заемна операция, чрезъ която да помогнемъ на държавата си, е една мисль, очевидно, наивна, която трѣбва да бжде решително отхвърлена. Такава възможностъ би могло да има, но при такива кождерки условия — извинете ме за тоя терминъ — че азъ бихъ предпочелъ всичко друго.

С. Кирчевъ (з): Терминътъ „кождерски“ за България не е обиденъ!

А. Буровъ (д. сг): Следователно, ние сме поставени да се пѣржимъ въ нашето масло и да търсимъ само съ нашитѣ усилия и съ сръдствата на нашия народъ да излѣземъ отъ туй положение.

А. Аврамовъ (з): Важното е, че маслото се взема отъ тамъ, кждето го нѣма, а не го взематъ отъ васъ.

Отъ сговориститѣ: Стига, бе!

А. Буровъ (д. сг): На тая маса (Сочи министерската маса) не сме ние; това (Сочи министритѣ) сѣ ваши представители — поканете ги да взематъ отъ тамъ, кждето има и да не взематъ отъ тамъ, кждето нѣма,...

А. Аврамовъ (з): 8 години управлявахте.

А. Буровъ (д. сг): ... и тогава бждете увѣрени, че отъ тая страна (Сочи сговориститѣ) нѣма да срещнете нито съпротива, нито спѣвка.

Отъ работницитѣ: Ей-й-й!

Г. Костовъ (раб): Значи, експроприации ще правите?

А. Аврамовъ (з): Изглежда, че нищо нѣма да намѣрятъ, защото капиталитѣ имъ сѣ вече въ французки и английски банки.

А. Буровъ (д. сг): Пакъ въ връзка съ финансовото положение, не само държавниятъ кредитъ не сѣществува въ този моментъ, но личниятъ кредитъ е дълбоко засегнатъ. Всичкитѣ тия проповѣди около „долу лева“, всичкитѣ тия проповѣди около неплащането на задължения, всичката тая отровна атмосфера, която една невиджана демагогия създаде у насъ преди година-две, отровиха психологията на българина и създадохъ най-тежки условия за кредита.

Г-да! Кредитътъ предполага довѣрие. Кредитътъ предполага стабилностъ по отношение задълженията, по отношение на законодателнитѣ норми, по отношение основитѣ на едно обществитѣ. Ако тия основни елементи се разклатятъ, ако вие оставите у отѣлния гражданъ чувството, че той туря на рискъ своитѣ икономисани сръдства, малки или голѣми, било затуй, защото левътъ ще падне, било затуй, защото неговата креанса ще бжде намалена, било защото ще посегнатъ да ги конфискуватъ, както нѣкои отъ тая страна напр., (Сочи работницитѣ) биха предложили тукъ, очевидно е, че ще настѣпи едно общо недовѣрие, пѣрвиятъ резултатъ на което ще бжде укриването на личнитѣ сръдства, тѣхното избѣгване отъ кредитния пазаръ, евентуално тѣхното употребление въ непроизводителни цели. И това е явлението, което днесъ ние констатираме.

Аз съм сигурен, че г. министърът на финансите няма да ме опровергае, като каже, че голъма част от сребърните, па даже и от никеловите наши монети, въ размир на няколко стотин милиона лева, вече не сж въ циркуляция, а сж укрити въ чорапи, въ дупки, под греди, където искате, не, обаче, въ българската икономика. Няма също да ми противоречите, ако ви кажа, че само въ София тая година се вършат строежи, които по стойност превъзхождат милиардъ. Не съм правилъ точна статистика, но съм убеденъ, че сж даже за повече. Това признакъ на благоденствие ли е? Французитъ имаха едно време една много хубава формула „Quand le bâtiment va, tout va“ — когато строежът върви, всичко върви. За нормално време тая формула действително е права. Изглежда, обаче, че днесъ времената сж толкова аномални, психологическитъ и икономически условия сж толкова различни, щото и тази осветена от вѣковѣтъ икономическа истина, днесъ се намира опровергната. Въ една България при страшна стопанска криза, при едно невиджано безпаричие, ние виждаме строежи въ София, които никога не сж били виждани. Защо? Дали имотитъ въ София днесъ се рентиратъ повече отъ вчера? Не. Наемитъ падатъ, като се изключатъ нѣкои квартали търговски, занаятчийски. Защо? Очевидно поради разклатеното довѣрие. Дребни и едри български буржоа, търговци, индустриалци, спестители отъ всички категории, даже и селяни, които при общата стагнация сж успѣли да отдѣлятъ частъ отъ капиталъ си и да го имобилизиратъ, нѣмайки довѣрие въ монетата, нѣмайки довѣрие въ банцитъ, нѣмайки довѣрие въ управата на държавата, търсятъ една пласация, която да ги обезпечи донѣде. И сж тѣхния егостиченъ ставъ разумъ, тѣ си казватъ: да имашъ въ София апартаментъ, кавото и да стане, левътъ и да падне, той ще има стойностъ; временно цената му може да падне, но София е столица, тя ще расте, цената на имотитъ ще се качва, нѣмамъ голъмъ рискъ да пласирамъ паритъ си тамъ. Пъкъ имамъ синъ, който се учи въ странство; ако му обезпеча въ столицата единъ апартаментъ, по добре ще бѣде; пъкъ имамъ и дъщеря, която искамъ да ожена — единъ апартаментъ зестра улеснява тази операция.

А. Абрамовъ (з): (Възражава)

— Отъ сповориститъ: Стига си възражавалъ!

А. Абрамовъ (з): Какво ще го слушаме.

Председателятъ: (Звъни)

А. Буровъ (д. сг): Какво, нѣщо сте недоволни, г. Абрамовъ? Кажете да чуя не сте ли съгласни съ тия констатации.

А. Абрамовъ (з): (Възражава нѣщо)

А. Буровъ (д. сг): И други отъ този родъ съображения влияятъ за подобни имобилизации на капитала, който е нуженъ, обаче, за производството на страната. Народната банка предъ тази проблема е поставена въ единъ импастъ, да се мнчи съ нови срѣдства да задоволява отворенитъ нужди на кредита. Тя много основателно се бои отъ една инфляция, която може да докара до раздрусването на лева съ всичкитъ злокобни послѣствия за цѣлата наша народна икономия и специално за дребнитъ спестявания — нека го кажа тукъ, за да нѣма нужда да се връщамъ. А ако има между васъ хора, които сж убедени, че ние трѣбва да свалямъ лева, нека иматъ куража да го кажатъ, а не да се носи на плакарди „Долу лева!“ Нека обсъдимъ всички тукъ този голъмъ, жизненъ и важенъ въпросъ. Азъ се наемамъ да ви убѣдя, че послѣдното на лева нѣма да засегне кеситъ на богатитъ, защото тѣ ще се приспособятъ,...

А. Абрамовъ (з): Тѣ сж се приспособили.

А. Буровъ (д. сг): Е, тогава? — ... а ще засегне най-слабитъ, най-немощнитъ, ще засегне тия 4 милиарда спестявания въ Земледѣлската банка, въ популярнитъ банки, въ кооперациитъ и т. н., ще засегне хилядата лева на слугинитъ, на готвачкитъ, на работницитъ, ще засегне влоговетъ въ Спестовната каса. Това не сж теории, това е живата действителност. Няма да засѣгне банцитъ, защото колкото иматъ да взематъ, повече иматъ да даватъ, и когато подбиете лева, ще ги улесните въ изплащането на тѣхнитъ задължения както по отношение на Народната банка, така и по отношение на другитъ тѣхни кредитори.

Онѣзи, които ще понесатъ товара, ще бждатъ дребнитъ спестители, ще бждатъ наивнитъ, които не могатъ да се нагодятъ, ще бждатъ ония труженици, които въ редъ години сж кървава потъ сж направили спестявания по нѣколко хиляди лева. Не си правете иллюзии. Да бждемъ наясно: ако искате да правите съсловна политика, правете я поне разумно. Иначе вие ще отидете противъ интереситъ на тѣзи именно, които вие смѣтате, че ще закрепите и улесните по този начинъ. Ще има временно едно привидно облекчение: яйцето, вмѣсто левъ, ще струва 3 л., овцата, вмѣсто 100 л., ще струва 500 л. Но, г-да, това ще се изпари още на другия денъ: когато селянинътъ отиде да си купи солъ, ще види, че цената ѝ е покачена 3—4—5 пѣти. И селския елементъ, най-здравия, най-почтения, който не спекулира съ монетата, който разчита на своя трудъ, като унищожите здравата база, върху която се крепи кредитътъ, вие ще го оставите жертва на спекулантитъ, жертва на хитритъ, жертва на по-силнитъ. Той ще плати данъка — нѣма да го платятъ нито силнитъ, нито хитритъ.

Но точка по този въпросъ. Азъ искамъ да вървамъ, че тукъ у отговорнитъ хора, които ви представяватъ, по този въпросъ две мнения нѣма и не може да има. Защото той не е само въпросъ на политическа агитация долу, той не е само въпросъ на демагогски позиви и надежди, но той е въпросъ, и най-същественъ, за въздравяването на държавнитъ и частни финанси. И който иска да прави разумна финансова политика, ще тръгне преди всичко оттамъ: да заздрави основата, да заздрави аршина, съ който се мѣрятъ ценноститъ — а това е монетата, това е левътъ. И който иска вѣнъ да печели кредитъ, който иска вѣнъ да повдига престижа на държавата си, който иска вѣнъ да намѣри едно симпатично разбиране на трудноститъ, въ които се намира България, той петъ пѣти ще се замисли, преди да бутне тази основа, върху която се крепи кредитътъ, довѣрието на цѣлия народъ и на държавата.

Финансовото положение, прочее, е тежко.

Да минемъ върху вътрешното положение. Борби ожесточени, злоезичия, които раздиратъ и тровятъ душата на този народъ. Ние се самоубиваме, г-да! Морално предъ този народъ ние се самоизбиваме и отъ туй самоизбиване могатъ да печелятъ само онѣзи, които искатъ окончателното рухване на съвременната държава. Тѣ се подсмиватъ, тѣ сж доволни, на тѣхъ имъ пада мехлемъ; но тѣмко затова, защото тѣ сж доволни, ние и вие трѣбва да бждемъ най-много недоволни.

Нѣкой отъ земледѣлцитъ: Вашиятъ плачъ е лицемеренъ.

А. Буровъ (д. сг): Не мога да Ви чуя. Азъ съмъ готовъ да отговоря на всичкитъ Ви възражения, само ще Ви моля да помолите г. председателя да ми зачита всичкото време, което ме карате да губя.

Г. Вангеловъ (раб): Искатъ да каже, че сълзитъ Ви сж крокодилски.

А. Буровъ (д. сг): Морално ние живѣемъ единъ периодъ на страшно обезвѣряване.

Нѣкой отъ земледѣлцитъ: Което донесе вашето управление.

А. Буровъ (д. сг): Ние рискуваме да убиемъ у народа си нѣкои отъ онѣзи залежи на прогресъ и благоденствие, които въ продължение на петъ вѣка сж го крепили и които му позволиха при най-тежки условия преди освобождението, да стане господаръ на голъма частъ отъ икономическитъ блага тукъ у насъ. Безъ да е ималъ помощъ отъ държавата, безъ да сж му помогнали българскитъ партии, той си е помогналъ съ нѣкои свои скрити добродетели — самонадеяност, спестовност, търпеливост и довѣрие у себе си. Положението, въ което е билъ поставенъ той петъ вѣка, да нѣма на кого да разчита, да разчита само на себе, е предизвикало култивирането на тия добродетели, които ние днесъ рискуваме да убиемъ; тѣ едва блещукатъ подъ натрупанитъ слоеве отъ пепелъ, отъ мъгли — всичко туй, което интереситъ на нашитъ партизански борби сж ни накарали да трупаме върху чувствата и върху психиката на нашия народъ. Тоя народъ почва постепенно да мисли, че държавата може всичко да направи, че държавата може едва-ли не съ закони да създава блага, да създава богатства, да твори ценности;

че за всѣко страдание, дошло поради свѣтовни причини, против които ние сме безсилни да се боримъ, държавата има готовъ лѣкъ и че тоя лѣкъ, стига да има добра воля и усърдие къмъ неговитѣ нужди, веднага може да се наложи, и не се ли наложи, значи, че правителството е негодно.

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Това е било една система въ политиката на България отъ толкова години.

А. Буровъ (д. сг): Коя система?

Сѣщиятъ земледѣлецъ: Да върватъ всички, че е така — че действително съ управлението на България се създаватъ блага.

А. Буровъ (д. сг): Азъ протестирамъ тѣкмо противъ туй, да се създава у хората това убеждение, че държавата е всесилна да твори блага. За жалостъ, не е така: тѣ не е въ положение да твори тия блага и заради туй настѣпватъ разочарования и тия разочарования постепенно разклащатъ не само позициитѣ на отдѣлна партия, не само позициитѣ на отдѣлно управление — било на Сговоръ, било на Народенъ блокъ — а разклащатъ въобще позициитѣ и устрѣтъ на самата държавна организация, защото обезвѣряватъ народа именно по отношение на самото държавно устройство. И вие виждате примѣра на други. Азъ не се боя отъ туй, което се нарича комунистическа опасностъ; азъ знамъ, както и вие го знаете, че тѣзи господа (Сочи работницитѣ) не сѣ годни нито революции да правятъ, нито преврати да правятъ. Това сѣ дърдорковци — извинете за приказката.

Г. Костовъ (раб): Специалиститѣ на преврати сѣ тукъ. (Сочи сговориститѣ) Ние друго ще правимъ.

А. Буровъ (д. сг): Тѣ могатъ отъ тукъ да се явяватъ и да казватъ: ние ще работимъ за създаване на селско-работнически съвети.

Г. Костовъ (раб): Работническо-селски. (Смѣхъ)

А. Буровъ (д. сг): Работническо-селски — приемамъ тая корекция. Въпросътъ е много важенъ и азъ бихъ желалъ да отговоритѣ на въпроса, който ще ви поставя, за да бждемъ паясно и начисто.

Г. Костовъ (раб): Ще отговоримъ.

А. Буровъ (д. сг): Азъ ще ви поставя въпроса: тая ваша работа, чрезъ законни сръдства, съобразно съществуващата конституция ли ще я вършите, или ще я вършите противъ тая конституция?

А. Аврамовъ (з): Както вие извършихте преврата.

Г. Костовъ (раб): На 9 юний вие по коя конституция действахте?

А. Буровъ (д. сг): Ние сме превратаджии, фашисти и пр. Васъ питамъ.

Нѣкой отъ работницитѣ: Само на васъ ли си позволявате да правите превратъ?

А. Буровъ (д. сг): Отговорете на въпроса — защо изключавате?

Нѣкой отъ работницитѣ: Това зависи отъ васъ.

А. Буровъ (д. сг): Ако този отговоръ ви задоволява, добре. Вие казвате: „Това зависи отъ васъ“.

Г. Костовъ (раб): Като се качимъ на трибуната, ще ви кажемъ.

А. Буровъ (д. сг): Азъ ще допълня моя въпросъ, за да бжда още по-ясенъ: ако съвременната държава ви даде всички легални възможности за вашата борба, вие по редовния пѣтъ на конституцията ли ще измѣните тая конституция, или, когато се усѣтите въ сила, безъ спазване на форми, безъ общи избори, ще провъзгласите властничеството на работническо-селскитѣ съвети?

Г. Костовъ (раб): Вие давате доказателства, че по пѣтя на вашата демокрация нѣма да дадете властта на работ-

ници и селяни: вие отказахте да предадете на софийскитѣ работници софийската комуна.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Не се знае още.

Г. Костовъ (раб): Съ терора заприщвате борбата на трудящитѣ се маси и сами сочите пѣтя, по който тѣ ще върватъ — ето ви отговорътъ.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Имайте куража да го кажете. Какво се въртите.

Г. Костовъ (раб): Имамъ.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Хайде кажете. Какво се криете. Имайте куража да го кажете.

Г. Костовъ (раб): Вие сами туряте кръстъ на легалната борба. Маситѣ сами ще си намѣрятъ пѣтищата.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Революционери! Поплювковци! Кажете борбата ви каква е. Отговорете на въпроса. Какво се криете!

Г. Костовъ (раб): Не се криемъ.

А. Буровъ (д. сг): (Къмъ работницитѣ) Понеже вие не ми отговаряте, азъ ще ви отговоря.

Г. Костовъ (раб): Азъ ви отговорихъ. Вие не вървите въ пѣтя на вашитѣ закони. Вашитѣ борби сѣ извънъ вашитѣ закони.

А. Буровъ (д. сг): Защо не ми отговаряте? Защото, ако ми отговорите, че по законния пѣтъ, презъ отворенитѣ врати, които държавата ви дава, вие ще настаните вашата власт, ще ви уловятъ за ухото отъ Москва; а ако отговорите, че по революционенъ пѣтъ ще настаните вашата власт, вашитѣ съвети, ще ви уловятъ за ухото г. Мушановъ и г. Гиргиновъ и ще ви пратятъ тамъ, гдето ви е мѣстото. Така е, г-да. (Веселостъ)

Г. Костовъ (раб): Значи, такива сѣ вашитѣ методи на борба. Това ли сѣ вашитѣ методи на борба?

Председателътъ: (Звъни)

А. Буровъ (д. сг): Нашитѣ методи сѣ . . .

Г. Костовъ (раб): Какви сѣ? Деветоюнски. Методи на тероръ и на убийства.

Председателътъ: (Звъни) Г. Буровъ!

А. Буровъ (д. сг): Питатъ ме какви сѣ нашитѣ методи.

Председателътъ: (Звъни) Моля! Така ако се продължава, дебатитѣ ще се обърнатъ на контрадиктуарни разисквания.

Г. Костовъ (раб): Азъ му задавамъ въпросъ.

А. Буровъ (д. сг): Азъ мисля, че въпросътъ е много умѣстенъ. Тѣхното мълчание потвърждава моето мнение. На вие (Къмъ работницитѣ) ме питате. . .

Г. Костовъ (раб): Ние ще ви отговоримъ, но вѣроятно, когато ние ще говоримъ, Вие, г. Буровъ, нѣма да бждете тукъ.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Ако той не бжде тукъ, азъ ще бжда и ще ви слушамъ.

Г. Костовъ (раб): Я той, я ти! Нѣма значение дали ще бжде той тукъ или Вие — все едно е.

Г. Вангеловъ (раб): (Къмъ А. Буровъ) Вие кажете 9 юний бѣше ли съгласно вашитѣ закони, бѣше ли законенъ актъ или не бѣше?

А. Буровъ (д. сг): Ние сме го обяснявали много пѣти. Много пѣти сме давали отговоръ.

Г. Костовъ (раб): Вие презъ Дунава избѣгахте, г. Буровъ. Въ Парижъ се намѣрихте за два дена съ експреса. (Пререкания между народния представителъ П. Стайновъ и нѣкой народни представители отъ Работническата партия)

Председателът: (Продължително звъни)

П. Стайновъ (д. сг): Вашите водители избъгаха.

Г. Костовъ (раб): Като видите, че корабът потъва, вие първи ще избъгате; вие ще изоставите българския народъ и ще бѣгате. Вие сте изнесли предварително капиталитѣ си въ Европа. Вие ще търсите сигурни пристанища и ще изоставите българския народъ, защото той ви отрича.

Председателът: (Звъни)

П. Стайновъ (д. сг): Вашите водители въ Москва сж подпалили България.

Г. Костовъ (раб): Вие бѣхте по-рано на московската копаня. Ние сме интернационалисти, а вие какви сте?

Председателът: (Звъни) **Г. Костовъ!** Правя ви мърене. Ако продължавате, ще прибѣгна къмъ друга мѣрка.

А. Буровъ (д. сг): Безъ да искамъ, г. г. народни представители. да продължавамъ тая колегиална полемика съ господата отъ крайната лѣвица, азъ мисля, че този въпросъ заслужава сериозното внимание на отговорното правителство. То трѣбва да бжде начисто, да знае дали Работническата партия е една партия легална, решена да действа съ легални срѣдства, или е една революционна партия, и споредъ тъй да третира господата. (Сочи работниците) тъй, както трѣбва да третиратъ третирани. Недопустимо е за една държавна организация, каквато и да била тя, да протезира въ своята пазва змята, която почва да я яде отвътре и която отрицава тази държава, която отрицава нейните методи на народна консултация и на народно участие въ самото управление. Това не е вече либерализъмъ, това не е вече дори керенщина...

Г. Костовъ (раб): А е византийщина.

А. Буровъ (д. сг) ... то е чисто и просто една абдикация отъ най-първия дългъ на едно управление — да запази държавата.

Министъръ Г. Петровъ: Г. Буровъ! Не забравяйте, че вие създадохте избирателния законъ, който докара тия господа (Сочи работниците) тукъ.

А. Капитановъ (з): Сбѣрка имъ се планътъ!

А. Буровъ (д. сг): Често пжти изборните урни кривятъ сюрпризи и азъ не знамъ дали и вие нѣма да преживѣте нѣкой 21 юний, съ тази разлика, че ние го преживѣхме следъ 8-годишно управление, а вие можете да го преживѣте следъ 2-годишно управление. (Ржкоплѣскания отъ сговориститѣ) Да не се спирамъ на този въпросъ.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Съ други методи — съ вашитѣ, можемъ да продължимъ и ние да управляваме 7 години.

А. Буровъ (д. сг): Нѣмате основание да се оплаквате отъ нашитѣ методи.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Ако е въпросъ да седимъ 7 години въ управлението, ние можемъ да седимъ. Но на тѣзи методи нито сме поклонници, нито ще ги употребяваме.

А. Буровъ (д. сг): Нито пъкъ ние сме поклонници. Ако вие сте турени, обаче, срещу такъвъ фронтъ и вие ще трѣбва volens-nolens да употребявате тѣзи методи.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Съ това азъ съмъ съгласенъ.

А. Буровъ (д. сг): Това казвате и въ тронната речъ въ специаленъ пасажъ и азъ одобрявамъ този пасажъ: (Чете) „Да се взематъ най-строги мѣрки срещу ония, които биха дръзнали да използватъ затрудненото положение, за да зушатъ основитѣ на държавата“.

А. Капитановъ (з): Това се отнася и за васъ.

А. Буровъ (д. сг): Ако започнемъ да подкопаваме основитѣ на държавата, ще бждете напълно правъ.

Г. Костовъ (раб): Цѣлата буржоазия е виновна за днешната страшна криза.

А. Капитановъ (з): (Къмъ А. Буровъ) Вие посегнахте на българския народъ. Признавате ли, че народътъ е устоятъ на държавата?

П. Стайновъ (д. сг): Никой не е противъ българския народъ.

А. Капитановъ (з): Отъ Васъ, г. Стайновъ, съмъ училъ административно право.

П. Стайновъ (д. сг): Може да си го училъ, но лошо си го научилъ.

А. Буровъ (д. сг): Това е картината на нашата действителностъ. Бихъ могълъ да я допълня съ още нѣкой черни краски, но мисля, че тя е достатъчно черна, за да не я черня повече, защото не бихъ желалъ да изпадне въ единъ безнадежденъ песимизъмъ, който би убилъ у насъ вѣрата въ единъ щастливъ изходъ. Азъ си оставамъ непоколебимъ оптимистъ, нека го кажа тукъ, защото азъ все още вѣрвамъ, че известни много ценни качества на нашия народъ продължаватъ да живѣятъ у него и тѣ ще ни спасятъ. Касае се ние, ръководителитѣ на тоя народъ, отъ всички партии и класи, да подеиствуваме, за да издигнемъ отново въ душата му тѣзи спасителни, бихъ казалъ, добродетели и свойства. Защото нашата стопанска структура тѣкмо поради своята примитивностъ е крайно устойчива. Ние морално можемъ да бждемъ по-бързо разнебитени, отколкото икономически и стопански. Колкото една стопанска структура е по-интензивна, по-напреднала, толкова тя е по-чувствителна, защото е въ зависимостъ отъ общото свѣтовно положение, отъ обмѣна, и толкова сътресенията въ нея сж по-тежки, защото тѣ засѣгатъ грамадни слоеве отъ производително население, работничеството, което остава на улицата гладно. Въ една страна, като нашата, въ най-лошия случай хлѣбъ ще има, покривъ надъ главата на всѣкого ще има, най-необходимото за животъ ще го има. Ще има страдания, ще има ограничения, ще има едно спирание въ развитието на стопанския животъ, ще има едно спиране въ културния подемъ на нацията, но това още не засѣга устоитѣ, това още не раздрусва строя. Не отъ тамъ се боя азъ за едно раздрусване, а отъ чисто моралнитѣ, психическитѣ възможности и опасности. Ние преживѣхме въ време на голѣмата война редъ години почти на пълно спиране на вноса и пакъ живѣхме. Носѣхме скъсани дрехи, носѣхме кърпени обувца, не подновявахме и ризитѣ си, нѣмаше памукъ, прежда и пр., доизнасяше се, което имаше. Ако, не дай, Боже, е писано, тази криза да продължи, ще дойдемъ и дотамъ. Боя се, че ще дойдемъ дотамъ, безъ това да ме кара да се отчайвамъ въ възможността да се запази здравината на нашата икономика. Но ако нормално изтървемъ положението, ако поради грамадното противоречие между думи и дѣла, между обещания и възможности и подъ натиска на една демагогска, отровна агитация, която продължава да се шири, у нашия народъ остане убеждението, че всичко би могло да се оправи, ако всичко се обрне надолу съ главата, за да се почне отново строителство; ако такава психоза овладѣе нашия народъ...

Г. Костовъ (раб): Овладева го. Тамъ е страхътъ ви.

А. Буровъ (д. сг): ... поради наши грѣшки политически и психологически, нищо нѣма да помогне стопанската здравина на нашата страна.

Ето защо, азъ искамъ да се спра на този пунктъ, за да направя известна критика на правителството за това несъответствие между широчината на обещанията, между многобройността на думитѣ, щедри, хубави, и практическитѣ дѣла. Г-да! Ще признаете и вие, че това несъответствие е грамадно. Вие създадохте въ народната маса отъ наивностъ или отъ увличане въ една остра партийна борба, надежди много голѣми, илюзии много опасни и днесъ самитѣ вие, изправени предъ вашитѣ отговорности, изправени и предъ възможноститѣ, виждате се въ чудо. За най-малкитѣ ваши мѣроприятия вие употребявате месеци да ги изучавате, щете-нешете, защото едва сега виждате, че тѣзи въпроси, които много леко се разрешаватъ, когато се касае да се държи една предизборна речъ, много мжчно се уреждатъ, когато се касае да се изразятъ въ единъ законодателенъ текстъ. Вие го изпитвате това — защо не го признаете? Нима азъ не чувствавамъ вътре у васъ, какво раздвоение има? Не говоря за раздвоението между партияитѣ, които образуватъ блока, а говоря за едно раздвоение въ вашитѣ души, едно вътрешно недоволство, едно чувство на безпомощностъ

почти, едно търсене на нови решения, на нови изходи; докато старите ваши решения и мърки още не са дори напълно приложени, вие чувствувате всичката ваша безпомощност и всичката тяхна неефикасност. Не ви осаждам за туй. То ви прави, може-би чест, защото не е кривъ този, който се е излъгал — хора сме — но е кривъ и вреденъ и престъпенъ този, който, следъ като е събралъ, следъ като си е правилъ илюзии, следъ като е създавалъ илюзии, продължава да върви по този път.

Ние тукъ месеци живѣемъ въ страшна криза. И въ туй време, цѣло лѣто, съ какво се пълнѣха вестниците? Кой бѣше голѣмиятъ въпросъ, който доминираше въ нашата преса, около който четѣхме хиляди изявления министерски: борбата между г. Йордановъ и г. Вергилъ Димовъ. Така ли бѣше г. министъръ-председателю?

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Такива министерски изявления не е имало.

А. Буровъ (д. сг): Не чувствувате ли вие вътре у себе си известно чувство на стѣснение предъ страданията на народа, че въ това време една подобна мизерна борба е могла да стане нѣкакъвъ общественъ лозунгъ, едва ли не голѣмия *cheval de bataille*.

И. Василевъ (з): Вашата преса създаде този шумъ, г. Буровъ.

А. Буровъ (д. сг): А бе, не само нашата преса — вашите министри, драги колега.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Г. Буровъ, търпя 4 години борбата между Цанковъ и Ляпчевъ — 4—5 години подъ редъ само борби на племената — тъй щото той е теглилъ много отъ тая работа, за да може да я знае. (Оживление)

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Такива изявления нѣма, г. Буровъ.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Обвинявате ни, че единъ месецъ сме живѣли въ тая атмосфера, когато вие живѣхте 7 години въ нея. (Оживление — върѣдъ мнозинството)

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Цѣлото сговористко управление е борба между вътрешни партийни сили.

А. Буровъ (д. сг): Нѣмамъ желание, г-да, да прави нѣкакви несправедливи критики.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Не е въпросътъ за желание.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Преувеличавате работитѣ.

А. Буровъ (д. сг): Вѣрвайте ме. Попитайте не партизани, не пристрастени противници, попитайте граждани, които стоятъ вънъ отъ партиитѣ, които сѣ обективни, какво чувство на погнуса бѣ почнало да ги обладава.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Добре бе, г. Буровъ, вие обективенъ човѣкъ, сериозенъ човѣкъ, констатирайте туй положение...

А. Буровъ (д. сг): Питайте общественото мнение, азъ ли съмъ правъ или вие.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: ... и можете да го отдадете на нѣкакви партизански нрави. Но вие, които бѣхте седемъ години въ едно управление и живѣхте въ такава атмосфера, интелигентни хора, почтени хора, трѣбва да дирите обяснението действително, че туй не може да скандализира насъ, ако единъ месецъ сме живѣли въ нея.

А. Буровъ (д. сг): Борбата между племената у насъ е отъ по-другъ мащабъ, отколкото вашата борба.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Вашата борба е по-лоша.

В. Коевски (мац. л): Не устояхте, г. Буровъ, на позицията, на която обещахте да стоите.

А. Буровъ (д. сг): Нека сѣди общественото мнение дали азъ преувеличавамъ въ моите критики, или вие сте

несправедливи въ вашитѣ. Но азъ знаа, че вие въ душата си чувствувате, признавате, че има нѣщо тамъ, което ви подкопа общественото.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Въ туй, — че сѣ спорили двама министри!

А. Буровъ (д. сг): Е, сега ще си останемъ на две различни позиции.

Министъръ Д. Гичевъ: Ти си пакъ тамъ, гдето е „ескадронътъ“.

А. Буровъ (д. сг): Ако това е на дневенъ редъ, можемъ да поговоримъ и по него.

Министъръ Д. Гичевъ: Обществото се интересува и отъ това.

А. Буровъ (д. сг): Обществото въ този моментъ се интересува отъ тронната речъ, отъ критикитѣ и отъ възможноститѣ да се облекчи положението.

Министъръ Д. Гичевъ: И отъ тая силна обществена сила! (Сочи сговориститѣ)

А. Буровъ (д. сг): Когато дойде време, ние по тази въпросъ ще се обяснимъ предъ обществото.

Въпросътъ за амнистия. Този въпросъ се постави отъ първия день още...

А. Ляпчевъ (д. сг): (Къмъ министъръ Д. Гичевъ) Силна е по дѣлата си, а вие сте силни по демагогията си, г. Гичевъ. Я погледнете долу, какво е положението — пълно разочарование.

А. Капитановъ (з): Елате да видите, какво е положението долу.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Г. Ляпчевъ, вие деветъ и половина години правите партия, а вчера г. Цанковъ Ви каза, че още не сте я направили.

А. Ляпчевъ (д. сг): Ще Ви отговори г. Цанковъ.

Министъръ Д. Гичевъ: Не усѣщате ли, че потѣва нѣщо около Васъ, щомъ най-близкитѣ Ви приятели ви напускатъ?

А. Ляпчевъ (д. сг): Азъ никой пътъ не съмъ гледалъ, кой ще дойде съ мене, г. Гичевъ. Азъ съмъ гледалъ само, какво добро мога да направя. (Възражения отъ мнозинството) Това съмъ гледалъ. Азъ нѣмамъ такива прийоми, съ каквито вие действувате — съ ораторъ като вчерашния, който имаште отъ трибуната на Народното събрание, да се твърдятъ нѣща смѣшни, ...

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Кой е той?

А. Ляпчевъ (д. сг): ... отъ хора, които поддържатъ правителството! Това е, г. Гичевъ, не сила, а това е най-големата слабостъ. Тамъ е то. Това го знаете много добре. (Оживление)

Председателъ: (Звъни)

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Г. Ляпчевъ, ако и азъ се върна въ седемъ години да Ви кажа, колко изъ Вашата срѣда излизаха на трибуната да Ви критикуватъ и то сериозни и тежки хора, действително това ще ни накара всички да се замислимъ. А васъ ви направя впечатление вчерашната речъ!

А. Ляпчевъ (д. сг): Никой отъ моята срѣда не е излизалъ съ демагогитѣ, съ които вие проповѣдвахте на българския народъ, за жалостъ и вие въ това число. Никой отъ насъ не е излизалъ да казва предъ Народното събрание, че данъци могатъ да не се плащатъ, последствията отъ което носите сега. Това е истината. Това да го знаете.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Г. Ляпчевъ! Азъ си спомнямъ и днесъ речитѣ на такива сериозни Ваши другари, каквато бѣше речъта на проф. Мишайковъ, речъта на проф. Данаиловъ и най-вече речъта на Тодоръ Кожухаровъ отъ тази трибуна. Помните ли ги?

А. Ляпчевъ (д. сг): Помня.

Министър-председател Н. Мушановъ: Можете ли това да ми правите възражения, като сериозен човък?

А. Ляпчевъ (д. сг): Имаше речи, които трябваше да се чуят.

Министър д-ръ А. Гиргиновъ: Председателят на вашата камара и 28 души народни представители отъ вашето болшинство не гласува вашия бюджетъ.

Министър-председател Н. Мушановъ: Менъ ме интересува това болшинство, което, когато дойде да гласува, виждате го, какъ е единно. (Ръкоплъскания отъ дясната) Видите ли го? Това е болшинството ни!

А. Ляпчевъ (д. сг): Азъ желая вие да имате едно болшинство, но жалкото е, че съ дълга си сте внесли смутъ въ съвѣстата на цѣлото българско мислящо общество. И това е печалното. Не е думата само за Васъ, противъ когото нѣмамъ намѣрение да се боря, а за самата държава. Това е то! Чухте ли, какво Ви казаха (Сочи работниците) за Софийската община?

Министър д-ръ А. Гиргиновъ: Какво казаха?

Министър-председател Н. Мушановъ: Недейте ни обвинява въ работи, отъ които сте теглили много повече отъ насъ.

Нѣкой отъ работниците: Г. Ляпчевъ! Тѣ Ви заминаха въ отношенията си спрямо насъ.

Председателъ: (Звъни) Азъ ви моля, всички безъ изключение, да оставите обатора да говори. Той има думата.

А. Капитановъ (з): Той забрави, че не е министър-председателъ.

А. Буровъ (д. сг): Засегнахъ въпроса за амнистията. Не съмъ жестокъ човъкъ и достатъчно познавамъ превратноститѣ на политическитѣ борби, за да бѣда по принципъ противникъ на амнистията. Познавамъ достатъчно историята, нова и стара, на другитѣ страни. И зная, че въ името на голѣмата идея на общественостъ, на успокоение и на забравя давали сж се и ще се даватъ амнистии най-широки. Тамъ нѣма мѣсто за сухата, чисто правна логика. Идеята за амнистията произхожда нѣкакъ отъ друга една база, отъ другъ единъ източникъ. И не въ туй ще ви критикувамъ. Но азъ не мога, даже съ рискъ да предизвикамъ протеститѣ на г. Мушановъ, да не изкажа моето съжаление, че осѣдени на смъртъ български подданици, търсени отъ органитъ на българската държава, отъ всички органи — защото, когато се касае за дѣлото на правосѣдието, нему сж подведомствени всички органи — когато тѣ доброволно идватъ да се предадатъ на тази своя народна и държавна властъ, тая властъ имъ затваря границитѣ, тя ги туря въ невъзможностъ да изпълнятъ своя дългъ предъ българското правосѣдие. Каквото и да се каже, очевидно тукъ има единъ парадоксъ, несъвѣстимъ съ най-елементарнитѣ разбирания за ролята на правосѣдието и за ролята на изпълнителната властъ. (Възражения отъ земледѣлцитѣ) Оставете ме да се изкажа.

Министър-председател Н. Мушановъ: Нека се изкаже. Това е критика. Азъ мога критика да търпя.

А. Буровъ (д. сг): Ако говоря долнопартизански работи, съ туй азъ ще се изложа предъ българския народъ.

А. Капитановъ (з): Въ ваше време емигрантитѣ не можахъ да дойдатъ и до границата.

А. Буровъ (д. сг): Азъ говоря прави работи, никакъ шумъ нѣма да ми попрѣчи да ги изнеса и да ги кажа, щомъ съмъ убеденъ, че това е мой дългъ. Азъ четохъ обясненията на г. министър-председателя. Тая формула за държавнически съображения — не си спомнямъ точно какъ бѣше казано, не искамъ да преиначивамъ —

Министър-председател Н. Мушановъ: Азъ ще се обясня.

А. Буровъ (д. сг): ... абсолютно не ме задоволява. Тукъ нѣма *raison d'état*; струва ми се, че има *raison de famille*, и не бива ваши, фамилни, партийни съображения да ги таксувате като държавнически, и да турите на изпитание престижа на българското правосѣдие и да го излагате, дори предъ външния свѣтъ.

Министър-председател Н. Мушановъ: Защо? Моля Ви се, обяснете ми престижътъ на правосѣдието отъ що е засегнатъ?

А. Буровъ (д. сг): Въ държави, където се практикува изгнание на тѣхни подданици, такава мѣрка може да се оправдае. Въ Елада едно време е съществувалъ остракизмъ; въ Франция и днесъ съществува туй, което се казва *la déportation* — това го знае много добре г. Мушановъ.

Министър-председател Н. Мушановъ: Зная, зная.

А. Буровъ (д. сг): Въ българското наказателно право подобна мѣрка не съществува.

Министър-председател Н. Мушановъ: Понеже Вие почитате французкото законодателство, азъ ще ви прочета — на Васъ и на г. Стайновъ — решение на французкия административенъ сѣдъ.

А. Буровъ (д. сг): Следователно, това не може да бѣде оправдано съ никакви държавнически съображения. Азъ ще бѣда много доволенъ, увѣрявамъ Ви, г. Мушановъ, ако ми дадете отговори, които действително да задоволятъ моята съвѣст. И азъ ще намѣря въ себе си куражъ да направя тора признание — увѣрявамъ ви — стига вашитѣ отговори да удовлетворятъ моята съвѣст, защото много ме боли за престижа на управлението на тая държава.

Отъ земледѣлцитѣ: Ей-й-й!

И. Василевъ (з): Сега ли Ви боли? Бждете увѣрени, че отговоритѣ на г. министър-председателя нѣма да Ви успокоятъ.

Министър-председател Н. Мушановъ: Моля ви се! Тия въпроси сж въпроси на критика. Азъ искамъ по тѣхъ да чуя всичкитѣ противници. Азъ отговарямъ за тия работи; азъ разбирамъ, че туй мѣсто е за отговорностъ и заради това моля ви се да оставите господата, които ни критикуватъ по тия въпроси, да се мотивиратъ. Не зная дали моятъ отговоръ ще успокои съвѣстата на г. Буровъ.

И. Василевъ (з): Нѣма да я успокои.

Министър-председател Н. Мушановъ: То е негова работа. Азъ дължа по тоя въпросъ, когато взема думата, да се обясня, да си кажа съображенията и съмъ убеденъ, че, като разчитимъ партизанлъка, съ много хора ще намѣримъ помирение върху тая тема. Нека си правятъ критиката. Това е дългъ на опозиционера.

А. Буровъ (д. сг): Бихъ могълъ да продължа въ тоя редъ на мисли съ критики, които, виждамъ, твърде много възбуждатъ болшинството. Въвайте ме, г-да, че моята целъ не е тази; въвайте ме, че на тая трибуна азъ съмъ излѣзълъ съ свършено други намѣрения и имайте търпение да ме чуете докрай, за да бѣда добре разбранъ.

Не ша да критикувамъ по-нататъкъ. Азъ съмъ билъ управникъ, азъ зная колко е трудно дѣлото на управлението и колко е лесно дѣлото на критиката.

И. Василевъ (з): Г. Буровъ! Понеже става въпросъ за връщане отъ границата, кажете нѣщо за онуй македонче, което върнахте отъ границата и го убиха.

А. Буровъ (д. сг): Не съмъ връщалъ никакво македонче, да го убиватъ.

А. Капитановъ (з): Отъ тукъ го изпратихте. Дойде въ България и го върнахте.

М. Дочевъ (д. сг): То не е вѣрно.

И. Василевъ (з): Вѣрно е.

А. Буровъ (д. сг): Това не сж вѣрни приказки. Азъ съжалявамъ, че издребнявате до такава степенъ.

П. Мърмев (мак): Върни сж. (Ржкоплъскания от земледълците)

А. Капитанов (з): Македонец не е ли български поданик?

А. Ляпчев (д. сг): (Към земледълците) Аз съм трогнат от вашето родолюбие. Дано да бъде искрено.

А. Капитанов (з): Родолюбието на българските селяни винаги е надвишавало вашето.

А. Ляпчев (д. сг): Само бждете последователни в това направление.

(Скарване между народния представител А. Ляпчев и някои от земледълците).

Т. Бошнаков (з): Това (Сочи земледълците) сж български, които сж се били на границите на България.

А. Ляпчев (д. сг): Не се съмнявам. Аз само констатирам факта.

А. Капитанов (з): Родолюбието на българския селянин винаги е надвишавало това, за което Вие претендирате.

А. Ляпчев (д. сг): Това изявление, което правите Вие, г. Капитанов, аз исках да го подчертая.

А. Капитанов (з): Няма нужда да го подчертавате, защото българските селяни сж го подчертали на бойното поле, преди Вие да го подчертаете.

Председателът: (Звъни)

А. Буров (д. сг): Г. г. народни представители! Успокойте се и ми позволете да довърша моята реч. Казах ви, че желанието ми не е да дразня, не е дори да ви излагам пред българското обществено мнение, колкото това да ви се вижда чудно и невъзможно. Желанието ми е да намбрия ония допирни точки, където, въ тѣзи тежки времена, бихме могли да се разберем, не за да вземем участие въ властта — ние сме сити — но да сътруднимъ на дѣлото за спасението на България. Ето къде е центърът на моето внимание, ето къде е целта, която ме е довела тук, ето коя е темата, която бих желал да ми дадете възможност съ спокойствие да развия. Ще се помъжа да бжда кжсь.

Аз мисля, г. г. народни представители, че въ тия тежки времена, първият дълг на всички почтени политически дейатели е да се обвърнат към народа си съ едно чувство на дълбока вѣра въ него и съ пълна лоялност; да престанат да гледат на него като на една материя партизанска, която трѣбва да бжде все разкъсвана за нуждите и за смѣките на отделни партийни организации, макаръ и съ най-добро намѣрение; да престанат да го третират като малолѣтен, който може да бжде подведен, увлечен съ хубави фрази, съ грѣмки формули, съ неизпълними обещания; да престанат да го презират, защото оня, който излиза да демагогствува предъ своя народъ, той същевременно показва своето презрение къмъ тоя народъ.

А. Аврамов (з): Кой повече го презрѣ, освенъ васъ?

А. Буров (д. сг): Вмѣсто да снишаватъ и понижаватъ своята мисъл до уровня на една огорчена народна маса, тѣ трѣбва да се мъчатъ да издигнатъ тази маса до уровня на единъ здрав, обективен, спокойни разбирания на държавното управление.

А. Аврамов (з): Вие не зачитате тази маса. Вие я наричате смѣтъ въ своите събрания.

А. Буров (д. сг): Какво критикувате у думите ми, Боже Господи? Значи, не сте съгласни съ менъ, значи, трѣбва да демагогствувате?

А. Аврамов (з): Вие демагогствувате.

А. Буров (д. сг): Който ме е чувалъ, когато говоря публично, не може да ми посочи една моя фраза на демагогия. Може да ме обвините, че съмъ обезсърдчавалъ хората, като не съмъ далъ спасителни лозунги. Ще приема тѣзи обвинения. Но да ме обвинявате, че съмъ имъ рисувалъ рай на земята въ днешно време, че съмъ имъ давалъ разковничето за едно близко благоденствие — въ това никой не може да ме обвини.

Г-да! Стига сме терзали този народъ, стига сме раздирали душата му, стига сме го подтиквали къмъ настро-

ния болезнени, къмъ надежди несбѣждаеми, за да настѣпятъ следъ туй часове на горчиво разочарование, за които ние, сериозните хора на България, ще плащаме последиците, а заедно съ насъ и цѣлиятъ български народъ.

Ето една точка, по която, смѣтамъ азъ, трѣбва да има единение между всички, да имаме куражъ да говоримъ истината на този народъ. Той е разбранъ народъ, той е добъръ народъ, той е зрѣлъ народъ. Той може би въ политическите формули и теории да е още неподготвенъ, но следъ вѣковните негови изпитания той е единъ здравомислящ, уменъ народъ. И азъ никога не се боя, специално предъ селската маса, да говоря дори противъ разбиранята на тази маса, стига да ми се даде възможностъ да говоря, да споря, да убеждавамъ. И винаги съмъ излизалъ отъ моя контактъ съ тая маса съ едно впечатление ободряващо, съ едно чувство на вѣра въ този народъ, съ едно чувство, че той си остава здрава опора и че върху неговия просвѣтенъ разумъ можемъ да градимъ държавната политика на България. Това е предпоставката, това е началото на каквато и да било почтена политическа деятелностъ въ България; особено това е предпоставката на каквато и да било деятелностъ, която може да възроди, да освежи забоялата душа на българския народъ. А въ този моментъ, въ туй време тази душа има нужда отъ подобно освежаване.

По отношение на нашите външни релации, по отношение на нашата външна политика — ще трѣбва неуморно продължение на съществуващата, останала отъ насъ, продължена отъ васъ, политика на миръ, политика на разбирателство, политика на довѣрие къмъ добрата воля на голѣмите държави, къмъ съвѣстата на просвѣтените народи. Слаби сме да правимъ голѣма политика, г-да, немогнати сме, за да си играемъ съ огъня. Ние ще изгоримъ, другъ няма да изгори. Няма другъ пътъ. Ето, говорихъ ви за обезоръжаването. Всички критикуватъ Обществото на народите. Увѣрявамъ ви, че ако нѣмаше тия дълги и предълги конференции при него, ако управниците на Европа не бѣха турени публично предъ една отговорност обществена предъ своите народи да намѣрятъ едно решение на тая проблема, нѣмаше да дочакаме това, което дочакахме; нѣмаше да дочакаме фактическото премахване на репарациите, ако останѣше тоя въпросъ да бжде третиранъ само между длъжници и кредитори. Щомъ е така, не трѣбва да се обезсърдчаваме, не трѣбва да се повръщаме назадъ, не трѣбва да има колебание въ тоя пътъ. Бавно, но сигурно; трудно, но не съдържащо никакъвъ рискъ, ще изкачваме тази Голгота, все ще стигнемъ до спасителния пътъ.

Но за да успѣемъ да повдигнемъ престижа на България, за да успѣемъ да увеличимъ нашата морална стойностъ, да увеличимъ довѣрието на чуждия цивилизованъ свѣтъ къмъ България, нужно е, необходимо е да се приспособимъ къмъ европейската психология. Да не си правимъ илюзии, че ние, българите, ще наложимъ нашата психология на тия 100-милионни, мощни, културни, напреднали народи. Ние, слабите и малките, ще трѣбва да приспособяваме нашата психика къмъ тѣхната психология, ако искаме резултати, и не само въ областта на чисто външните задачи на българската политика, не само по въпроса за малцинствата, не само по въпроса за неравенството въ въоръженията, но дори по чисто стопанските проблеми. Тѣй както днесъ се е разрастнала кризата, тѣй както тя се характеризира днесъ като едно универсално явление, нейното дѣкуване ще стане чрезъ общи срѣдства, върху единъ международенъ планъ. Въ този планъ, въ тѣзи общи усилия, колкото повече нашата политика спечели довѣрие къмъ България, толкова повече нашите стопански и материални интереси ще могатъ да бждатъ застъпени съ успѣхъ; толкова повече и по-бързо ще видимъ облекчение на кризата, въ която живѣемъ.

Въ областта на вътрешната политика поддържамъ всецѣло текста на тронната речъ: редъ, законенъ редъ, основанъ върху закона; властъ силна, основана върху закона. Всѣко усилие да се разклатятъ устоите на държавата ще трѣбва съ законни срѣдства да се потуши. Трѣбва да се разбере, че въ тая страна има единъ авторитетъ, който трѣбва да стон надъ всичко, че има една ценностъ, която е обща на всички ни. Тоя авторитетъ, тая ценностъ — това е българската държава. Тя не е само наша; тя е на хилядите и десетките хиляди, умрѣли за България; тя е на милионите бѣдещи българи, които ще се родятъ и които иматъ право да намѣрятъ една заздравена страна, въ която да подслонятъ своя частенъ животъ. Ние нѣмаме право да туримъ на рискъ това общо благо на хиляди поколения, това благо, за което и Паисий е работилъ, и Ботевъ загина, и Левски умрѣ на бесилката и

колко други хиляди от старо време и други хиляди и десетки хиляди незнайни воители в ново време. Престигът на държавата, нейният авторитет над всички и над всичко, упражняван чрез отговорната власт — ето формулата, която в същност трябва тук да обедини всички. И още веднъж повтарям, историческа отговорност би понесло онова правителство, което, по каквито и да било партийни съображения, пропусне своя дълг към тази държава, към нейното пълно запазване и пълно обезпечение. Аз не говоря за запазването ѝ в време на революция; само по себе си властта ще я пази в такъв момент. Аз говоря за всички онзи предохранителни мерки, чрез които една държава трябва да бъде обезпечена в своето функциониране срещу всички конспирации, срещу всички козни, срещу всички опасности.

По стопанските проблеми аз казах вече моята основна мисъл — че големите лъкове ще трябва да ги търсим в едно междудържавно сътрудничество преди всичко и че България не трябва да остане чужда, нито дори далечна от всяка стопанска инициатива. Тя трябва предварително да знае тия инициативи, тя трябва да бъде винаги в положение да използва всички подобни инициативи за облекчение на нейното тежко положение. Тия контакти и тия възможности няма да излъкуват кризата веднага. По-нататък аз ще се спра на редица други събития, но едно от най-ценните и най-важните, по мое убеждение, остава това събитие. И понеже и в тронната реч е споменат въпросът за специални стопански съглашения, нека заявя, че и аз съм не само партизанин, но и убеден поклонник на подобни специални разбирателства. Ще ми се хвърли упрек: „Къде бяхте по-рано да правите подобни разбирателства?“ Искам да отговоря на тоя упрек, преди да слеза от трибуната.

До 1929 г., г-да, при онака стопанска конюнктура, нашите търговски договори с чуждите държави бяха съвършено достатъчни за нашите стопански нужди. Обвиняват ни, че не сме сключили търговски договори, че това е една капитална грешка. Това не е вярно. Съ всички имаме договори и най-благоприятни за България, защото, без да даваме нищо, ние се ползувахме от най-ниските тарифи на всички държави. Съ всички държави, с изключение на Гърция в последната година, имаме тъй наречената клауза на най-облагодияствуваната нация. По силата на тази клауза ние имаме право да искаме да се прилагат върху нашите стоки най-ниските тарифи. Какво давахме напред? Давахме и ние клаузата на най-облагодияствуваната нация, но понеже нямаше формален подробен търговски договор с никоя държава и не бяхме направили намаление на митата, давайки тази клауза, ние фактически не давахме нищо. Това положение бѣ извънредно благоприятно за България. И нека ви кажа, че нашите усилия тогава, когато ни натиснаха големите държави да сключим търговски договори, бѣха да търсим законни и основателни мотиви да отлагаме сключването им — първо, че нашата фискална система почива в голѣма степен върху митата и че ние рискуваме да раздрусаме нашите приходи и, второ, че нашето законодателство за протекция на мѣстната индустрия не бѣше окончателно установено и, следователно, не можем да я турим в риск и т. н. Та ние имаме интерес да продължи това положение. Днес положението е измѣнено, днес търговски договори се денонсират всѣки ден, днес мита се качват всѣки ден, днес постепенно свѣтътъ ътива към една нова система, един вид на размѣна. Дали тази размѣна ще бѣде организирана технически чрез клиринги, т. е. чрез компенсации в валути, дали ще бѣде установена чрез една серия от контингентирани стоки, като се знае количеството, точно определено за едната и за другата страна. Има разни модалитети. Но това е новата стопанска политика. Искаме ли ние да си пробием път нѣкъде, искаме ли да си осигурим пазар за нашето производство, щемъ-не-щемъ ще трябва да вѣзем в подобни разбирателства. И въпросът е, тия разбирателства да бѣдат направени бързо, да бѣдат проучени правилно, за да дадат онѣзи благоприятни резултати, които търсимъ.

Вчера тукъ се е подхвърлил — съжالياвамъ, че не бѣхъ тукъ — отъ г. Стефанъ Цановъ, ако се не лъжа, единъ упрекъ: защо правителството на Сговора оставило вносътъ да расте безгранично, за да се отзовемъ днесъ безъ девизи. Упрекътъ може да направи впечатление като нѣщо доста сериозно, и затова азъ считамъ за свой дългъ да отговоря, за да бѣдемъ наясно.

Въ годинитѣ, когато се касае за този голѣмъ вносъ, нашиятъ износъ бѣ сѣщо така голѣмъ. Всѣко посѣгане да ограничимъ вноса чрезъ едно увеличаване на митнитѣ тарифи, щѣше да има веднага за послѣствие съответното увеличаване на митата върху нашитѣ стоки, което щѣше да парализира нашия износъ и то тѣкмо въ единъ периодъ на развитѣ на този износъ. Ще ви припомнимъ факта, че когато гърцитѣ денонсираха търговския договоръ съ насъ, не се базираха на обстоятелството, че има неуредени смѣтки помежду ни, а взеха за претекстъ увеличаването коефициента на митата у насъ и съ него се оправдаваха въ Женева предъ Обществото на народитѣ.

С. Цановъ (з): Извинете, г. Буровъ, само една дума.

А. Буровъ (д. сг): Да.

С. Цановъ (з): Прави впечатление това, че вносътъ е именно съ държави, където ние много малко изнасяме и, следователно, това би позволило да се ограничи до известна степенъ този вносъ. Едни такива мерки не бѣха били така опасни.

А. Буровъ (д. сг): Въпросътъ е свързанъ съ тъй наречената клауза на най-облагодияствуваната нация. Ако спрямо онѣзи държави, които внасятъ у насъ, приложимъ по-високи тарифи, тогава, по силата на сѣществувашитѣ конвенции, другитѣ държави, макаръ да не правимъ въ тѣхъ вносъ, понеже иматъ тѣзи права, предвидени по конвенциитѣ, ще ги използватъ.

Министъръ Г. Петровъ: Балансътъ бѣше активенъ.

А. Буровъ (д. сг): Тѣй че за всѣко време и за всички конюнктури икономически има си съответнитѣ рецепти.

Все въ тоя редъ на мисли за борба съ стопанската криза ще поставя и въпроса за едно колкото се може по-пълно и по-рационално използване на българската работна ръка. Нашето богатство, г-да, не е нито въ изобилнето на земята — тя е малка — нито въ нашитѣ подземни и надземни богатства; то е въ количеството на работната ръка. Ние имаме излишна работна ръка, на която трябва да намеримъ рационалното и колкото се може по-доходно използване. Да кажемъ използването ѝ чрезъ емиграция — това е една илюзия. Вратитѣ сѣ затворени навсѣкѣде. Да очакваме отъ развитието на нашата индустрия използването на този националенъ капиталъ, е сѣщо илюзия. Нашата индустрия е осѣдена да бѣде мѣстна, задоволителна, и то въ ограниченъ размѣръ, мѣстните нужди. Нѣма нито една отъ сѣнзи предпоставки и условия, които могатъ да създадатъ отъ българската индустрия една експортна индустрия. Минното ни богатство е доста скромно и въ такива условия, че не е годно за експортъ. Какво остава? Остава българската земя и рѣцетѣ на българския селянинъ. И ония, правителство и власт които ще съумѣятъ чрезъ една продължителна и рационална политика да дадатъ на тѣзи работни и добросѣвѣстни рѣце едно прилагане въ труда и въ производството по-доходно, по-възнаградително, ще направятъ на българския народъ най-големото благодеяние, което една власт, въ което време и да било, би могла да направи. Ще кажете, това сѣ академически формули. Г-да, не е зле известни формули, които сѣ отъ такава жизнена важностъ за България, да бѣдатъ казани и веднъжъ и дваждъ, и двадесетъ пѣти, да проникнатъ въ съзнанието на всички, да станатъ като евангелски текстове, да въодушевяватъ волитѣ, да въодушевяватъ сърцата и на българската бюрокрация и на българскитѣ партизани и на сериознитѣ български деятели, за да се мине отъ формули къмъ действителностъ. Винаги се почва отъ формули.

Все въ тази областъ на финанси и икономика трябва да бѣдемъ върху лева — казахъ го, нѣма да го повтарямъ — трябва да бѣдемъ върху кредита, защото безъ него най-слабитѣ сѣ, които най-много ще пострадатъ. Но тукъ се поставя единъ голѣмъ въпросъ — задълженията на България, задължаемостта на българския работенъ народъ. Азъ не искамъ да избѣгна тия парливи въпроси, защото смѣтамъ, че нѣма да изпълня дълга си на лояленъ човѣкъ и на народенъ представителъ, ако ги избѣгна.

Най-напредъ ще се спра на нашитѣ задължения къмъ чужбина. За мене е очевидно, че не само днесъ, а за дълги години България нѣма да бѣде въ положение да плаща повече отъ 50% отъ тия задължения. Азъ се питамъ: дали тия 50%, безъ една благоприятна промѣна въ стопанското положение, ще могатъ да бѣдатъ плащани? Азъ смѣтамъ, че българското правителство има пълното право и пъл-

ното основание, не само поради фактическото положение, ами и поради морални мотиви и съображения, да отстоява съ твърдост и докрай тази позиция. При всички kalkulации, които сж правени за нашата платежоспособност, за нашата възможност да плащаме, изхождаше се е от стойността на нашето земеделско производство, от възможността да изнасяме една част от това производство, представяващо дадена стойност въ злато. Ако не по наша вина стойността на това производство е паднала съ повече от 60%; ако не по наша вина външните пазари сж затворени за нас, или най-малко оградени съ такива прѣчки, че ние едва получаваме една четвърт на продажната стойност на нашите продукти за вътрешната им консомация; ако нашите кредитори, заемодавци, като им плащаме 50% срещу нашия дълг, могат да купят съ тия пари най-малко 20% повече жито, отколкото когато им плащаме 100% преди пет години, следователно, могат да получат срещу заемите, които сж ни направили, повече материални блага, дори като плащаме 50%, отколкото когато плащаме 100% преди пет години, азъ съм тамъ, че и моралната, и човѣшката позиция на българското правителство и на България сж свършено твърди, свършено прави, много лесно защитаваеми. И азъ насърчавамъ правителството да продължава въ този път, като е убедено, че то ще има подкрепата на цѣлия български Парламентъ безъ изключение.

По въпроса за вътрешните ни задължения. Азъ знамъ, г-да, че по тая проблема много се е говорило, много се е писало и на мнозина, мои приятели даже, тя се вижда нѣкакъ много лесна, едва ли тя не се свежда до едно механическо приспособление на височината на задълженията къмъ стойността на продуктите. Нагледъ това е лесно. Я да проникнемъ въ тая тема малко по-дълбоко, я да разчепкаме този въпросъ и да видимъ какъ ще се постигне това. Намаление 50% — взимамъ най-леката и подходяща формула — но на кои задължения? На всички? Това никому не е ясно. Ще кажете: на производителното население. Кѣде свършва въ България производителното население и кѣде почва непроизводителното? Давате ли си сметка каква неразрешима законодателна задача имате вие? По-голямата част от задълженията на това производително население сж задължения къмъ Земледѣлската банка. Какво ще правите съ тѣзи задължения? Ако вие тѣхъ не намалите, нищо не сте направили. А ако вие тѣхъ намалите, вие туряте единственото кредитно учреждение, което е спасило нашия земеделецъ, което и въ бъдеще има да играе една грамадна роль за преуспѣването на нашето земледѣлие, на едно страшно изпитание.

Б. Ецовъ (д): Никакво изпитание.

А. Буровъ (д. сг): Азъ бихъ желалъ да се потвърди това отъ отговорните министри.

А. Аврамовъ (з): За единъ моментъ, г. Буровъ. А ако не ги намалимъ съ 50%, какво ще правимъ?

А. Буровъ (д. сг): Вие мислите, че като поставямъ тѣзи въпроси, азъ искамъ да ги отрека? Чакайте да чуе моята мисль. Азъ искамъ, г-да, да ви подчертая разните мъжнотии и голѣмитъ проблеми, които този въпросъ слага.

Б. Ецовъ (д): Сжщитъ сж мъжнотията и за външните задължения. За тѣхъ казвате, че повече отъ 50% не можемъ да плащаме. Сжщото важи и за вътрешните задължения.

А. Буровъ (д. сг): Нищо общо нѣма между двата въпроса; касае се какъ ще осигуришъ нужните сръдства на Земледѣлската банка, за да може тя да запази своята кредитоспособност и активност.

С. Цановъ (з): За сметка на другите, акционерните банки.

Б. Ецовъ (д): Както е било досега — съ обезценяването на лева — така ще продължи и за въ бъдеще.

Председателъ: (Звъни)

А. Буровъ (д. сг): Земледѣлската банка, когато е отпускала . . .

Б. Ецовъ (д): (Къмъ А. Ляпчевъ) Вие можете да се смеете много, но вие сте най-големиятъ виновникъ за днешното положение на земледѣлца.

А. Ляпчевъ (д. сг): Г. Ецовъ! Съвсемъ даже не Ви и подмѣтамъ.

Б. Ецовъ (д): Вие двамата съ вашата страшна стопанска система унищожихте народа.

Председателъ: (Звъни) Той е много сложенъ въпросъ, г. Ецовъ.

Б. Ецовъ (д): (Къмъ А. Ляпчевъ и А. Буровъ) Вие сте убийците на този народъ. (Нѣкои отъ земледѣлците ржкоплѣскаха)

А. Ляпчевъ (д. сг): Разбира се, щомъ г. Ецовъ го казва!

Б. Ецовъ (д): Вие днесъ повече се чувствувате виновни. Вие не можете да се познаете.

Председателъ: (Звъни)

А. Ляпчевъ (д. сг): Малко бромъ си вземи!

Б. Ецовъ (д): Погрозитъ вие ги предизвикахте.

Председателъ: (Звъни) Моля, г. Ецовъ! Заемете мѣстото си, пазете тишина!

А. Буровъ (д. сг): Съ такива истерични прекъсвания азъ съмтамъ, че ние нѣма да направимъ крачка напредъ въ едно спокойно, обективно разглеждане на въпроса.

Б. Ецовъ (д): Когато ударимъ вашиятъ кесин, и вие ще станете истерични. Не Ви е позволено да оскърбявате

Председателъ: (Звъни) Г. Ецовъ! Правя Ви бележка! Слушайте председателя!

А. Буровъ (д. сг): Мнозина мислятъ, че едно намаляние на задълженията къмъ Земледѣлската банка ще засегне само банката и, следователно, си казватъ много логично: банката е държавна, сръдствата ѝ сж държавни, при една такава трудна конюнктура много естествено е да понесе жертви. Това е една голѣма илюзия, г-да. И тамъ е въ сжщностъ въпросътъ. Ако банката има капиталъ съ резервите крѣгло — не мога въ този моментъ да кажа точно цифрата — да фиксирамъ милиардъ, и чужди пари 4 милиарда лева . . .

Министъръ Д. Гичевъ: 700 милиона лева капиталъ.

Б. Ецовъ (д): Отъ кѣде сж тѣзи спестявания?

А. Буровъ (д. сг): Всичките тѣзи чужди влогове сж дългъ на Земледѣлската банка не къмъ български капиталисти, не къмъ банкери, ами дългъ въ голѣма степенъ пакъ къмъ селски спестители и сиротски влогове.

Б. Ецовъ (д): Които спестявания сж направени за сметка на българския производителъ.

А. Буровъ (д. сг): И азъ се питамъ, дали вие чрезъ такава една мѣрка нѣма да поставите или банката въ едно положение на некредитоспособност, или нейните вложители, спестителите, въ едно положение на загуба? Дали сж това нѣма да посегнете върху едно отъ най-ценните качества на българския народъ — чувството на спестовност? Дали нѣма да пресушите у този народъ тѣмко оня изворъ на енергии и добродетели, който му е позволилъ да се издигне стопански и да стане господаръ на тая земя, дори когато бѣше турски робъ? Мислете добре, г-да, когато разрешавате тия проблеми. Тѣ не сж проблеми за дребно партизанствуване. Тѣ сж проблеми за сериозно, обективно проучване и тѣхъ нѣма да ги разрешите съ единъ замахъ. За тѣхното проучване ще трѣбва да впрегнете държавните кредитни учреждения, които ще бждатъ засегнати, като едновременно се проучатъ редица други мѣрки, нѣкои отъ които предвиждате, като намалянието на лихвите, други, които не предвиждате, които могатъ да се наложатъ, напр. известенъ мораториумъ, независимо отъ този, който е създаденъ въ сжществуващите закони, а трети могатъ да се наложатъ и може би ще бждатъ най-спасителните, ако по нѣкое чудо се намѣрятъ сръдства — едно прѣко участие на държавата въ амортизирането на една част отъ задълженията. Виждате, че азъ разширявамъ проблемата, азъ не искамъ да я избѣгна, азъ не си затварямъ очите предъ действителността, азъ турямъ прѣста на раната, съ целъ тая рана да бжде действително проучена сериозно, обективно, безъ партизански духъ, съ огледъ на въз-

можностите и съ оглед на сериозните резултати, които искаме да добием.

Б. Ецовъ (д): Извинете. Шомъ треперите върху спестяванията, върху влоговете, то значи вие не вършите абсолютно никаква положителна работа — съ нищо нѣма да облекчите положението на земледѣлца. Това е истината.

А. Буровъ (д. сг): Вие не искате да ме разберете.

Б. Ецовъ (д): Много добре Ви разбирамъ.

А. Буровъ (д. сг): Не ме разбрахте. Ако държавата може да се намѣси, ако тя би могла да намѣри срѣдства за едно частично амортизиране, чрезъ своите срѣдства, на тия спестявания, тогава опасността вече не е тъй голѣма. Но това сѣ проблеми, които азъ не мога отъ тукъ да ги предреша, защото тѣ сѣ свързани съ възможности и невъзможности, които сѣ известни на финансовия министъръ, на кабинета.

Б. Ецовъ (д): И на Васъ сѣ известни, но Вие отбѣгвате да дадете рецептата.

А. Буровъ (д. сг): Азъ правя тия разжждения съ огледъ да разширя проблемата и да я поставя въ рамки такива, каквито смѣтамъ, че отговарятъ на нейната сериозност.

По отношение на чисто финансовите проблеми безъ хирургически операции нѣма да минемъ, г-да!

Х. Родевъ (нац. л): Г. Буровъ! Вие правите известни констатации, но не давате рецепта.

А. Буровъ (д. сг): Азъ казахъ, че по тая проблема трѣбва преди всичко едно сериозно, обективно проучване, съ огледъ на нѣколко начина на действие — само единъ начинъ нѣма — и мораториумъ, и държавна намѣса, и намаляване на лихвите.

Х. Родевъ (нац. л): Вашето мнение кажете.

А. Буровъ (д. сг): Съвкупното съчетание на всички тия мѣрки, всѣка една въ единъ ограниченъ размѣръ. И пакъ прибавямъ: проблемата е толкова мѣчна, че азъ дори, който имамъ претенцията донейде да я разбирамъ, не бихъ седналъ самъ законопроекта да съставямъ, но ще повикамъ управителя на Народната банка, управителя на Земледѣлската банка, ще повикамъ управителитъ и директоритъ на популярните банки, па и други сведущи и компетентни хора — финансисти, па и министра на финансите.

Б. Ецовъ (д): И ще решите въпроситъ съ огледъ на тѣхнитъ интереси, а не съ огледъ на интереситъ на българския народъ.

Председателътъ: (Звъни)

А. Буровъ (д. сг): Вие ще изгубите повече време въ вашитъ частни събрания, отколкото една компетентна по въпроса комисия ще изгуби, за да даде разрешение на тази проблема.

Казахъ: икономии. Колкото тая дума да е банална, колкото тя да се е втрѣснала на всички, въ времена тежки като днешнитъ тя си остава пакъ старото изпитано срѣдство. Не бѣгайте, г-да, отъ изпитанитъ срѣдства, не се плашете отъ отпъкани пѣтеки. Отпъкани пѣтеки — то значи, че здравиятъ човѣшки разумъ, че историческата опитност на хората въ течение на времето е намѣрила, че по тия пѣтеки се достига най-лесно и най-сигурно къмъ целта — къмъ общественото спасение. Недейте по принципъ отива къмъ новото и не изоставяйте настрана старото; опитайте по-напредъ сигурното, предпочитайте да пиете малко замърсена вода въ бѣло стъкло, отколкото да пиете неизвестна вода въ черно стъкло. Затуй азъ не се боя да издигна като лозунгъ изтѣрканата дума „икономии“. Нужни сѣ хирургически операции, обрѣзване решително, безъ колебание на всичко, безъ което животътъ на народа нѣма да бѣде парализиранъ; нужно е дори съ рискъ да се изгуби партийна популярностъ, да се дойде до борба съ собствени партизани, да се върви въ този път на икономия — и частна и държавна.

Други срѣдства за финансово заздравяване, очевидно, ще се намѣрятъ въ подобрението на нашата фискална система

и специално въ подобрението на нашия фискаленъ апаратъ. Той не е на височината си, особено за днешнитъ задачи, които му предстоятъ. Той трѣбва да се издигне на една невиджана височина, да схвѣса съ партизанскитъ традиции, да бѣде бюстистелъ единствено на интереситъ на съкровището, да бѣде независимъ отъ партизански домогвания, да бѣде като финансовъ сѣдия, той трѣбва да бѣде обезпеченъ и въ своето материално положение, но той трѣбва да бѣде обезпеченъ и въ своята служебна кариера, трѣбва да бѣде стабилизиранъ. Нѣма ли годенъ фискаленъ инструментъ, най-добрата финансова система ще бѣде опорочена. То е все едно да дадете единъ усѣвършенствуванъ аеропланъ или автомобилъ въ рѣшетъ на единъ обикновенъ гальотаджия. Автомобилътъ може да бѣде великолепенъ, той, обаче, ще бѣде претуренъ на първия завой. Фискалната система може да бѣде великолепна, най-модерна, да почива на всички съвременни идеи; ако органиитъ, които я прилагатъ, сѣ порочни, некомпетентни, зависими служебно, малодушни въ тая борба срещу кеситъ на българитъ, недейте чака резултати.

Ето, г-да — и азъ приближавамъ къмъ края на своята речъ, времето ми изтича — въ областта на нашитъ финанси какво би могло да се направи.

Но всичко туй, което ви казахъ, за да бѣде ефикасно и въ една област, и въ другата област, и въ третата област, трѣбва, изисква и налага една друга морална атмосфера, едно друго отношение между партии, една друга психология на нашитъ партизани. Ние трѣбва да вдѣхнемъ доверие въ този народъ, ние трѣбва да го издигнемъ морално. Това не е по силитъ на никоя отлѣвна партия въ България. Страхъ ме е, че не е по силитъ и на едни слабосилни коалиции. Сами ние ще трѣбва да промѣнимъ пѣлия нашъ менталитетъ, да разберемъ, че онова, което ни обединява, е много по-важно, много по-ценно, много по-силно отъ онова, върху което можемъ да споримъ, и да подиримъ тия точки на съприкосновение, да потърсимъ това сътрудничество. Не давамъ прошение за власт, не искамъ да бѣда криво разбранъ; не се касае да разширявате вашата коалиция — на добъръ часъ, карайте. Но дайте да създадемъ друга атмосфера, дайте да прекратимъ това отровно злоеизичие, което окончателно убива въ маситъ вѣрата въ тѣхнитъ партии; дайте да третираме като хора, които служатъ на сѣщата целъ, на сѣщия идеалъ, съ известни различия върху срѣдствата, чрезъ които могатъ и искатъ да се борятъ, за да се постигне тая целъ. Време е, г-да, да сторимъ това и мене ме е страхъ да не пропуснемъ последния часъ: ние ще си подадемъ рѣка, но ме е страхъ да не бѣде вече твърде късно, за да спасимъ това, което трѣбва да се спаси.

За такава една политика на беззаветна служба, безъ духъ на партизанство, безъ предвзети идеи, безъ класови смѣтки, вие ще ни намѣрите готови да служимъ за благо на родината. (Ржкоплѣскания отъ сговориститъ крило Ляпчевъ)

Председателътъ: Има думата народниятъ представителъ г. Георги Енчевъ.

Г. Енчевъ (з): (Отъ трибуната) Отговорътъ на тронното слово дава възможностъ на народното представителство да направи всички констатации за действителното положение на страната и да се постави въ прѣка връзка съ Негово Величество Държавния Глава. Тронното слово е синтезътъ на политическия моментъ и на бѣдещата парламентарна дейност; отговорътъ на тронното слово позволява на всички парламентарни дейци, които искатъ и мислятъ, че могатъ да препорѣчатъ пѣтица и начини на управление, да кажатъ добросъвестно своето мнение и, критикувайки правителството, властта, да начертаятъ и посочатъ по-спасителни и по-ефикасни пѣтица. Ролята на оппозицията при разглеждане отговора на тронното слово е, както това ни се заявява добросъвестно отъ нейнитъ представители, да критикува управлението въ неговитъ голѣми линии и тамъ, където нѣма сполучливо, където нѣма разумно провеждане на държавна, на стопанска политика, да направи всички констатации.

Г. г. народни представители! Нѣма да скрия, че ораторитъ на оппозицията въ своята критика отиватъ да се ровятъ въ сѣвсемъ дребни прояви на управлението и, отбелязвайки ги, мислятъ, че критикуватъ дейността на правителството, като същевременно не посочватъ друга дейност, която би могла да задоволи нуждитъ на страната. Вмѣсто да чуваме критики по голѣмитъ линии на политиката, вмѣсто да чуваме рецепти, вмѣсто да чуемъ упѣтвания, които единъ Парламентъ — както въ неговото

большинство, така и въ неговата опозиция — трѣбва да даде на властта, ние трѣбваше да чуемъ снощи, като започнемъ съ г. Смилова, за съвсемъ незначителни и дребни случаи, които, споредъ неговата преценка, могатъ да му послужатъ като козъ за обвинение срещу една власт, която има много по-големи и по-различни задачи отъ тия, които той намира, че тя си е възложила.

Другитѣ направени критики сѣщо така не ми позволяватъ да отбележа, че наистина властта не се е стремилa да върви по единъ път, по който да търси разрешението на всички въпроси, които сѣ свързани съ улесняване на българското стопанство. Такава критика почти не се направи.

Последниятъ ораторъ, г. Буровъ, започна съ едно признание: че наистина разпокъсаността на българския народъ е отишла много далечъ, че много злини сѣ нанесени на българския народъ, че не му е дадено спокойствие. Това признание, очевидно, е наложено днесъ отъ новитѣ условия, при които живѣе цѣлниятъ свѣтъ, а най-много българската държава. Трѣбва наистина да се разбере, че е погрѣбно да извлѣчемъ поуки отъ всичко, което измина, отъ всичко, което се преживѣе отъ съвокупния български народъ. (Оживление всрѣдъ сговориститѣ)

Г. г. народни представители! Когато има да се преценява дейността на правителството...

В. Коевски (нац. л): (Къмъ сговориститѣ) Ние слушахме вашия ораторъ съ внимание, а вие не искате да слушате нашия ораторъ. Който не иска да слуша, да излѣзе вънъ.

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Оня, който не слуша, ще го изгонимъ.

Председателътъ: (Звъни) Моля, г-да, слушайте оратора.

В. Коевски (нац. л): Това е недостойно.

М. Дочевъ (д. сг): Щомъ почне да говори нашъ ораторъ, вие започвате да го апострофирате. Не ни смѣтайте за ученици, за да ни учите.

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Тукъ не е клубъ на Сговора.

Д. Влаховъ (з): Коментаритѣ въ бюфета.

М. Дочевъ (д. сг): Ние сме слушали Енчевъ съ внимание и пакъ ще го слушаме.

Г. Енчевъ (з): Когато се прави критика на управлението, г-да, трѣбва да се взематъ предъ видъ всички условия, при които едно управление работи.

Н. Пѣдаревъ (д. сг. Ц): Г. Енчевъ! Говорете по-високо. Това е първата причина да не Ви слушатъ всички.

Г. Енчевъ (з): Ще говоря. — Какво наследство получи българското правителство на 21 юний, което тогава се състави отъ четири партии?

Г. Костовъ (раб): Какво ще оставите вие — да видимъ.

Председателътъ: (Звъни) Моля, г. Костовъ!

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: (Къмъ Г. Костовъ) Много сте нахални.

Г. Енчевъ (з): Имайки предъ видъ наследството на днешното правителство, ние ще трѣбва, г. г. народни представители, да критикуваме обективно.

Първата мѣрка на правителството бѣ, България да се помири, да се създаде атмосфера на търпимост, да се създаде миръ, да се доближатъ партиитѣ, които вчера имаха пропасти между себе си. Тая мѣрка на правителството, безспорно, бѣше оценена справедливо отъ българския избирателъ, който бѣше убеденъ, че е несполучливъ опитътъ на Демократическия сговоръ да убеди свѣта, да убеди българския народъ, да убеди българските избиратели, че никоя друга политическа партия въ нашата страна, никоя организация въ тая страна не би могла достойно да заеме мѣстото на Сговора въ управлението. Българскитѣ избиратели не повѣрваха на тая преценка, която даваше Сговорътъ, не повѣрваха въ тия увѣрения и на 21 юний тѣ, не принуждавани отъ никого,

добросъвѣстно прецениха своето тежко положение и еднородно казаха, че е необходимо всички да трѣгнатъ, ржка за ржка по единъ път на общо сътрудничество, да трѣгнатъ по пътя на истинското спасение на нашето отечество. Защото, г. г. народни представители, вървейки по пътя, който Демократическиятъ сговоръ сочеше въ нашата страна, вървейки по пътя на отричането едни други, вървейки по пътя на насаждане класова и политическа омраза, ние щѣхме да продължимъ безумнитѣ изтрѣбления, ние щѣхме да продължимъ неоправданото проливане на човѣшка кръвъ още години наредъ и нѣмаше скоро да се радваме на една свобода, която е погрѣбна за съществуването на българския народъ.

Но, г. г. народни представители, усилията на четири-тѣ управляващи партии посрещнаха ли се съ радостъ, посрещнаха ли се съ задоволство отъ онѣзи, които трѣбваше да се простятъ съ властта? Не! Очевидно, тѣ продължаваха и днесъ продължаватъ да мислятъ, че една отъ тия партии, съставляващи Народния блокъ, не може и не бива да излѣзе на политическото равнище въ нашата страна. Тѣ още смѣтатъ, още продължаватъ да мислятъ, че най-големата българска политическа партия, която днесъ крепи Народния блокъ, именно Земледѣлскиятъ съюзъ, все още не е годенъ да поеме тежкия кръстъ на властваща партия, все още не е дорасълъ дотамъ, че да може да членува въ властта наравно съ други партии. И, безспорно, живѣе се съ надеждата, че новото управление, благодарение участието на Земледѣлския съюзъ въ него, не е още гаранция за съществуването на българската държава и отиването къмъ новитѣ политически формации се обяснява съ необходимостта отъ спасяване наново на застрашената българска държава.

Г. г. народни представители! Наистина ли борбитѣ въ Демократическия сговоръ сѣ отъ естество да убедятъ българския народъ, че става споръ кой трѣбва да спаси застрашената наша държава? Наистина ли тѣзи борби се основаватъ на една скрита надежда, че утре Демократическиятъ сговоръ ще бѣде наново призованъ отъ нѣкои скрити фактори въ тази страна да вземе властта, за да спаси нашата страна, тогава, когато блокътъ, взелъ властта на 21 юний чрезъ вота на българския избирателъ, представлява достатъчна гаранция за конституционно управление?

Г. г. народни представители! Безъ да се признава отъ ораторитѣ на Демократическия сговоръ, безъ да се признава отъ ораторитѣ на опозицията, ние сме предъ прага на едно съмнение, на една скрита вѣра, че Народниятъ блокъ, съ своето управление, не е гаранция за управлението на страната и че ще стане нужда да излѣзатъ да се състезаватъ на открито поле други, които биха могли да вдворятъ обществения миръ и спокойствие въ нашата страна.

Г. г. народни представители! Азъ лично, членувайки въ Народния блокъ, разбирайки дълга на народния представителъ, когато ще има да се сѣди за спокойствието на страната, когато ще има да се законодателствува въ този път, когато ще има да се разрешаватъ голѣми социални въпроси, смѣтамъ, че тукъ е най-слабата страна на онѣзи, които се опитватъ да вложатъ тенденция въ своето съществуване и въ своитѣ борби — че наистина Народниятъ блокъ не може да се сцени, не може да представлява една циментирана власт, която да може съ достоинство да носи тежкия държавенъ товаръ и тежкия кръстъ на държавното управление. Когато говоримъ на тая тема, азъ, безспорно, ще имамъ предъ видъ признанието на г. Буровъ, че наистина много злини сѣ нанесени на нашата страна, много злини сѣ нанесени на нашето народно стопанство, че наистина много зле се е отразило по отношение вѣрата на народа и неговата душа всичко онова което години подъ редъ българската обществена и политическа действителност е създадала като резултатъ на нашето самоизяждане и вътрешни борби.

Г. г. народни представители! Кого да винимъ по-напредъ за това, че днесъ се чудимъ по кой път да спасяваме България? Отъ лѣво Работническата партия ни казва: само единъ път има, по който човѣчеството може да се освободи отъ тази натрапничава демокрация, отъ нейнитѣ закони, които сковаватъ устата и душата на българския и свѣтовния работникъ, отъ нейнитѣ вериги, които сковаватъ работничеството тукъ и въ свѣта — това е пътятъ на промѣната на държавния строй, това е пътятъ на изграждане новата държава по типа, по образа, който ни дава днесъ Съветска Русия.

Г. г. народни представители! Мнозина отъ тѣзи срѣди (Сочи дѣсницата) казватъ: комунизмътъ ще се лѣкува само

чрез реформи, но въ никой случай съ други срѣдства. Азъ съмъ съгласенъ да приема, че на глания хлѣбъ трѣбва да се даде, че на босия обувки трѣбва да се купятъ, че на онзи, който е измръзналъ, трѣбва топливо да му се даде, но азъ никога не съмъ съгласенъ, че ние бихме могли съ каквито и да е реформи, които сѣ възможни при съществуващитѣ стопански условия у насъ, да задоволимъ тѣхнитѣ искания, да кажемъ: ето, задоволехме ги, ето, доволни сѣ, тѣ преставатъ да сѣ опасни за държавата, тѣ преставатъ да се борятъ — и да смѣтаме, че сме изпълнили дълга си къмъ работническата класа, която представляватъ тѣ.

Г. г. народни представители! Могатъ ли да бждатъ задоволени исканията на тѣзи, които стоятъ отъ лѣво, за реформи? Тѣ нѣма да спратъ до тамъ, догдето ние можемъ да правимъ съответнитѣ голѣми реформи чрезъ Парламента. Тѣхъ ще ги задоволи само измѣняването и преобразяването на сегашния строй и създаването на новъ строй. Азъ питамъ българския Парламентъ, българския народъ, обръщамъ се къмъ 600-тѣ хиляди български избиратели, които гласуваха за Народния блокъ: тѣ съгласни ли сѣ да се простятъ съ своята собственост, съгласни ли сѣ да станатъ членове на друга държава, да станатъ роби на нѣкаква червена диктатура? Съгласни ли сѣ да се отрекатъ отъ себе си, да загубятъ завинаги правото си, тъй както рускиятъ народъ го загуби за 15 години, безъ да може да си каже своята дума въ единъ изборъ (Възражения отъ работницитѣ); да робува и да нѣма никога права, които той самъ да може да опазва и да манифестира въ живота на държавата?

Г. г. народни представители! При този начинъ на разбиране, по този пътъ на разсѣждаване ние, безспорно, не трѣбва да отклоняваме управлението на държавата и да го запълваме всецѣло съ тия разпривии; обаче ние ще трѣбва да ги имаме предъ видъ, и когато законодателствуваме, да законодателствуваме не съ огледъ на това да угодничимъ, но, провеждайки нашата политика, да можемъ тѣкога да кажемъ, че сме изпълнили достойно нашия дългъ къмъ работническата класа. А ние имаме дългъ къмъ работническото и трѣбва да го изпълнимъ. Ние имаме дългъ къмъ трудещото се българско работничество, което трѣбва да възпитаваме, което трѣбва да вземемъ подъ грижитѣ на държавата. Грижейки се за заздравяването на работническото, за неговото възпитание, . . .

(Председателското мѣсто заема подпредседателътъ Н. Шоповъ)

Л. Станевъ (раб): Възпитавате го въ затворитѣ и участитѣ.

Г. Енчевъ (з): . . . за неговото нахранване, за намаляването на безработицата, за търсенето и създаването на работа, ние ще можемъ да смѣтаме, че сме изпълнили дълга си къмъ държава и народъ.

Г. г. народни представители! Благородната българска държава, великодушната българска държава, буржоазната българска държава, кождерската българска държава — споредъ тѣхния терминъ (Сочи работницитѣ) — достатъчно много благосклонно ги е мильвала и галила.

Л. Станевъ (раб): Съ камшици и нагайки.

Г. Енчевъ (з): На 32 организатори тя дава го една карта за бесплатно пътуване по българскитѣ държавни желѣзници и имъ плаща редовно всѣки месецъ заплатитѣ, за да могатъ другаритѣ работници народни представители да играятъ ролята на онзи, който, като го нахранишъ и напоишъ, като го улеснявашъ да пътува бесплатно по желѣзницитѣ, да носи динамитъ, да пълни джобовѣтѣ си съ бомби и револвери и да отива да руши устоитѣ на българската държава, която и безъ туй се гърчи въ съществуването си.

Л. Станевъ (раб): Ще се смѣятъ тия, които те слушатъ. На конгреса защо не говорѣше така?

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

Г. Енчевъ (з): Г. г. народни представители! Моята мисль е да направя едно сравнение, докѣде трѣбва да се простиратъ критикитѣ и докѣде трѣбва да се простириятъ и усилията на българската власть, за да направи всичко, което се иска отъ тая трибуна, и че критикаритѣ, когато ще изнасятъ отъ тази трибуна критики срещу законодателството, срещу дейността на правителството, безспорно, ще трѣбва да иматъ предъ видъ и условията, при които се управлява днесъ. Има недоволство отъ дѣсно — има недоволство и отъ лѣво. Недоволнитѣ отъ дѣсно смѣтатъ, че

правителството не може да изпълни своята задача, не може да изиграе своята роля. Недоволнитѣ отъ лѣво смѣтатъ, че буржоазната власть трѣбва да падне, трѣбва да бжде замѣнена съ пролетарска диктатура, трѣбва да бжде замѣнена съ работническо-селско правителство. Тѣзи критики, тѣзи искания, безспорно, трѣбва да бждатъ предметъ на внимание отъ страна на българската власть, трѣбва да се опознае душата на българския народъ. Но критикитѣ трѣбва да бждатъ направени добросъвѣстно, и отъ тази добросъвѣстностъ зависи издигането и на власть, и на Парламентъ, и на онѣзи, които признаватъ българския Парламентъ и желаятъ той да съществува.

Г. г. народни представители! Какво наследство получихме ние отъ 21 юний, за да слушаме днесъ упрѣцитѣ, които се отправятъ къмъ българската власть? Ние дойдохме при едно положение, когато никѣде нищо нѣмаше; ние заварихме България обременена съ заеми, съ репарации, забатачила съ външнитѣ си платежи и смѣтки; заварихме валоризирани заеми, заварихме всичко, което угнетява, но никакъ не облекчава положението на новата власть, дошла на 21 юний. Независимо отъ това, последователно вървятъ всички други тежести, съ които е свързано новосъздаденото положение, наследено отъ Демократическия сговоръ. Ние заварихме голѣмъ държавенъ бюджетъ, заварихме чиновническия въпросъ да смуцава всѣки день страната. А чиновническиятъ въпросъ продължава и днесъ да я смуцава, защото той не е случаенъ въпросъ; той не е играчка, и не може да бжде играчка, и който се опита да си играе съ такъвъ голѣмъ въпросъ, убеденъ съмъ, че ще го постигнатъ по-голѣми нещастия. Чиновническиятъ въпросъ ще тормози дотогава държавата, докато той не получи едно сполучливо разрешение: докато не се създаде чиновнически стабилитетъ, докато не се закрепва чиновничеството, като чиновническитѣ служби се заематъ отъ хора, които могатъ достойно да изпълнятъ възложената имъ задача и, достатъчно сигурни на своето мѣсто, да се отдадатъ на работата си. Наистина, голѣмото партизанство въ нашата страна е създадено ужасъ въ душитѣ на чиновничеството, е създадено една несигурностъ въ борбата за съществуване на чиновника. Безспорно, ние нѣмаме едно добро разрешение на чиновническия въпросъ. Новото правителство, което дойде на 21 юний, се е занимавало и е ангажирало три четвърти отъ своето време, вмѣсто да законодателствува, да работи за уреждането на болния, на много болния за нашата страна чиновнически въпросъ.

Наредъ съ ширещата се стопанска криза, голѣмитѣ данѣци, безработицата, на българската държава се струпаха и други тежести, остатѣци отъ войнитѣ: разходитѣ за инвалиди, вдовици, сираци и бѣжанци. Освенъ това, паднали сѣ и ценитѣ на произведенията на българския производител. Намираме се предъ голѣми стопански затруднения. Идатъ ни затруднения отъ всички страни. При тия затруднения ние поехме управлението на държавата. Ние наследихме праздни каси на българската държава. Духътъ на българския гражданинъ бѣше разнебитенъ, бѣше деморализиранъ въ смисль, че у българския гражданинъ бѣше насадена една омраза къмъ други съсловия, и онѣзи, които тогава управляваха държавата, продължаватъ днесъ още да мислятъ, че наистина нѣма по-добро управление отъ онова, което е било по-скоро управление на една диктатура, неотговаряща на спокойнитѣ нрави на българския народъ.

Съ какво наследство можемъ да се похвалимъ още? Задължнѣло българско стопанство, западнали занаяти, обеднѣли и затворили въ каситѣ си несмѣнени записи кооперации, обеднѣлъ български данѣкоплатецъ, страшна, невиджана и нечувана криза, навсѣкѣ мжки, прѣчки навсѣкѣ, наждето се обрне новата българска власть. Всѣки отъ насъ знае състоянието на всѣки отрасль отъ нашето стопанство и не може да иска отъ новата власть да направи чудеса, да смѣкне звездитѣ и да направи работника да не роптае, занаятчията да не е противъ нашитѣ капиталисти, да не се сърди на всички, да пѣе хвалебни пѣсни на българската власть

При това наследство, г. г. народни представители, не можемъ да не даваме подкрепата си на онова бавно, но сигурно проучване условията на стопанския ни животъ и на разумното законодателство, за да можемъ да спасимъ онова здраво, което сме заварили, да подобряваме онова, което имаме и да вървимъ къмъ единъ стабилитетъ на българското стопанство и на българската държава. Азъ нѣма да се впускамъ въ дребни критики или въ защита на онова законодателство, което българскиятъ Парламентъ създаде и което се знае. Азъ искамъ да пледирамъ за по-голѣма добросъвѣстностъ. Нека се иматъ предъ видъ уси-

лията на днешната власт за подобрене на стопанските условия въ нашата страна при днешната голѣма стопанска криза. Скрѣсти ли правителството на Народния блок рѣще срещу стопанската криза? Уплаши ли се то и отстъпи ли отъ своето мѣсто? Не се ли опита то съ редица закони да се намѣси въ отношенията между кредиторъ и дебиторъ, да се намѣси въ стопанския животъ на страната и чрезъ тая намѣса да осигури закрепването, стабилизирането на онова, което то наследи, което то завари като здрава частъ отъ народното стопанство?

Г. г. народни представители! Какво ни се казва въ отговора на тронното слово? Нека се спра на първия пасажъ въ проектоотговора на тронното слово: (Чете) „Проникнато отъ съзнанието за нуждата отъ мирно и спокойно развитие на страната, отъ възстановяване на разстроеното стопанство, както и отъ оздравяване на държавните финанси, народното представителство ще даде пълна подкрепа на правителството, което, продължавайки политиката на съставеното на 29 юний 1931 г. правителство, ще има да постигне тая задача чрезъ прогресивни реформи, основаващи се върху принципа на обществената солидарност“.

Първите реформи, които се създадоха точно съ желанието да се задоволятъ нуждите, показватъ, че българското правителство е вървѣло по единъ пътъ на сериозни проучвания. Нормално ли е съ закони да се намѣсимъ въ отношенията на гражданитѣ въ една страна? При кой другъ режимъ, при кое друго правителство сѣ създавани изключителни закони, като, напр., закона за облекчение на длъжницитѣ и закона за закрила на земеделска-стопанинъ? Това сѣ закони, които днесъ сѣ критикувани отъ всички, срещу които се прилагатъ. Въ кое време, бихъ питалъ почитаемота опозиция, е ставало нужда да се държи смѣтка за податнитѣ сили на българския народъ и кой въ какви размѣри да получи своя кредитъ?

А. Ляпчевъ (д. ср): Въ много времена, г. Енчевъ.

Г. Енчевъ (з): И азъ ви питамъ, точно тогава, когато е трѣбвало да се държи смѣтка за кредитоспособността на българския гражданинъ, държана ли е тази смѣтка? Получиха се грамадни кредити, които не съответствуватъ на податнитѣ сили, на платежоспособността на дадени стопанства. Днесъ трѣбва да ликвидираме съ това създадено положение и Народниятъ блокъ се мѣчи да го ликвидира.

Г. г. народни представители! Азъ не чухъ отъ г. Буровъ, следъ като той препорѣча нѣколко начина, за да се разреши тежката криза въ вътрешното стопанско положение въ страната, да посочи конкретни мѣрки.

А. Ляпчевъ (д. ср): Правителството трѣбва да представи законопроектитѣ си, а не ние. Нашъ дългъ е да видимъ законопроектитѣ ви.

Г. Енчевъ (з): Г. Буровъ започна своята речъ съ външната политика на нашата страна, съ отношенията на нашата държава къмъ другитѣ държави. Азъ се занимавамъ досега и ще продължа да се занимавамъ най-напредъ съ вътрешното положение на нашата страна. Азъ намирамъ, г. г. народни представители, че вътрешното положение на страната е, безспорно, отъ естество, което може да внесе смутъ, което може да разколебае вѣрата, което може да промѣни възгледитѣ на известни класи, на известни слоеви въ тази страна. И азъ намирамъ по-малка опасностъ отъ външнитѣ ни задължения, отъ претенциитѣ на нашитѣ външни кредитори, защото тамъ азъ разчитамъ на една друга свѣстъ, на едно равновесие, което не може да се нарушава безогледно; разчитамъ на едно съдействие, на доказаната свѣстъ на Обществото на народитѣ — безспорно, казвамъ, за менъ тая външна опасностъ става по-малка предъ опасността, която представлява вътрешното положение на нашата страна. Нека признаемъ, че г. Буровъ, който посочи три или четири начина за разрешение на паричната криза, по своя преценка, като бившъ управникъ на тая страна, той не можа да посочи на българското правителство нито една конкретна мѣрка. Когато българското правителство чака съдействието на българскитѣ икономисти, на българскитѣ професори, на всички българи, безпартийно да разрешаватъ въпроса за задълженията, ние сме изправени предъ изненадата да бждемъ критикувани въ едно време, когато правителството се опитва съ наши сръдства, съ наши разбираания, предложими на българска почва, да разреши тия въпроси. Ние ще бждемъ критикувани непочтено: насъ ще ни обвинятъ въ болшевизмъ, ще ни обвинятъ, че създаваме законодателство, което се изключва отъ повеленията на нашата конституция. Ще ни чакате да създадемъ законодател-

ство, което утре, по ваша преценка, да ви позволи да се хвърлите въ атака срещу българската властъ, че застрашаваме собствеността, че отричаме тая собственостъ и че властта е изиграла несполучливо своята роля, възложена ѝ отъ конституцията.

Г. г. народни представители! Питамъ г. Буровъ — който отстъпува — питамъ го не за да го предизвиквамъ, но за да получа отговоръ отъ последващитѣ оратори, които биха взели думата следъ менъ: ако оставимъ днесъ сѣдитѣ-изпълнителни да задоволятъ нуждитѣ, да изпълнятъ справедливитѣ искания на българскитѣ кредитори по нашитѣ вътрешни задължения — на стопанство къмъ стопанство, на стопанство къмъ Земледѣлската банка, на стопанство къмъ кооперациитѣ и т. н., тогава каква картина бихме си нарисували ние? Какво ще стане, ако оставимъ сѣдитѣ-изпълнителни безконтролно, поощрени отъ кредиторитѣ, да започнатъ да ликвидиратъ вземанията на българския народъ?

Г. г. народни представители! Далечъ съмъ отъ мисълта да схващамъ, че опитътъ на българската властъ да създаде единъ мѣдчливъ мораториумъ, да създаде срокове на търпимостъ съ законитѣ, които прокарахме, цели отрицание на българския капиталъ, на неговото право. Явява се, обаче, въпросътъ: ако по този начинъ позволимъ саморазправию между кредиторъ и длъжникъ, нѣма ли да получимъ другата картина, каквато често виждаме или чуваме да се изнася — да се продаватъ недвижими имоти по 10 и 20 л. декарътъ, да се продаватъ стопанства отъ по 200 декара за 15.000 л., да се обезземляватъ, да се пролетаризиратъ селяни? Искаме ли ние, българскитѣ Парламентъ, който държи за стопанското благосъстояние на българската държава и на нейнитѣ граждани, да видимъ маса земеделски стопани обезземлени, маса земеделски стопани изхвърлени на улицата; искаме ли да видимъ маса занаятчий съ продаденъ инвентаръ; искаме ли да видимъ маса фирми фалирали? Може ли всичко това да ражда все по-добри българи? Резултатитѣ тогава, безспорно, не могатъ да бждатъ други, освенъ създаване духа на отрицанието, психологията на отрицанието. Вѣрно е, че тази психология нѣма вече да търси Народния блокъ, но тя нѣма да търси и васъ, г. г. говористи; тя ще пригърне друго, което е много крайно — ще се хвърли въ една неизвестностъ и нѣма да поддържа българското самостоятелно съществуване, цѣлокупното съществуване на нашата държава; тя ще отиде тамъ, дето ще я съблазнятъ съ експерименти, дето ще ѝ нарисуватъ съблазнителни картини. Ето защо нека не се смѣта, че законодателствуваме по болшевишки начинъ, когато чрезъ закони искаме да се намѣсимъ и въ паричнитѣ отношения на българскитѣ граждани.

Г. г. народни представители! Българското правителство полагаше и полага максимумъ усилия да спре единъ процесъ на обезвѣряване на българския народъ. Какво да направимъ ние, че българскиятъ народъ е изгубилъ вѣра въ съществуването на известни наши политически партии? Та нека си послужимъ съ присѣтстваващитѣ тукъ общественици. 50 години се изреждатъ предъ българския народъ взаимно да се хулитъ, взаимно да се ругаетъ, взаимно да се унищожаватъ, учейки го, че всѣки другъ, дошелъ преди васъ да му говори, не е носителъ на никакви демократични човѣшки идеи, че онзи, който е дошелъ преди васъ, е този, отъ когото народътъ трѣбва да се пази, и днесъ имате налице тия резултати, които съ общо съдействие и съ задружна борба ще трѣбва да ликвидираме — да промѣняваме душата на българския народъ.

Г. г. народни представители! Насъ ни критикуватъ, че не сме разрешили сполучливо въпроса за задълженията на земеделцитѣ-стопани, че като сме тръгнали по този пътъ, ние сме дали възможностъ за ново ограбване на задължнитѣ български стопанинѣ. Ние признаваме, че законитѣ, които създадохме тукъ, не могатъ да бждатъ безъ дефекти, но при приложението на единъ законъ се откриватъ неговитѣ дефекти. И ние не сме съ друго желание, освенъ това: всички констатиранни въ законитѣ дефекти да се отстранятъ и законитѣ да се нагодятъ къмъ действителното положение, при което трѣбва да се прилагатъ за задоволяване нуждитѣ на народа.

Г. г. народни представители! Стопанството на България се друска. Всички, които излѣзоха да говорятъ отъ тая трибуна, ви казаха: „Зле сме, много зле сме; цѣлъ свѣтъ е зле“. Защо да повтарямъ тия думи, когато всѣки отъ г. г. народнитѣ представители знае, че наистина днешното положение е коренно промѣнено, че днесъ не сме въ онова цѣлѣтоу състояние, въ което бѣхме нѣкога? Обяснявайте си го какъ искате; обяснявайте си го, че е резултатъ на войнитѣ, обяснявайте си, че е резултатъ на пригледеното наше производство, стопанство къмъ нуж-

дитъ на войните, които, след като се задоволят, веднага се явява излишек, обаче фактът си остава налице: днес България и българският народ бедствуват. Правителството полага грижи и ще полага такива, защото иначе не може да бъде.

Ние, г. г. народни представители, държим смътка и знаем, че чудеса не могат да се правят. Парламентарното мнозинство знае, че то не е дошло да прави чудеса; парламентарното мнозинство, давайки въра и подкрепвайки своите десетте министри, знае, че трябва да се законодателствува по пътя на разума, по пътя на стопанското проучване, по пътя, който може да ни даде едно законодателство по-модерно, по-истинско, по-трайно и по-справедливо.

Също така отговорът на тронното слово ни дава възможност да разберем, че наистина (Чете)

„Спадналите цени на земеделските ни произведения и затрудненията на външния търговски обмък продължават да оказват своето зловередно влияние върху стопанския живот на страната.

Народното представителство констатира, че правителството не е пропуснало случая да вземе мерки за подобрене на тежкото положение и за изход от него, който не зависи само от неговата воля, и с готовност ще му съдействува да приобщи усилията си към всяка акция, целяща подобрието на днешното положение чрез общо сътрудничество с всички държави и чрез използване възможността за частични споразумения“.

Г. г. народни представители! Правят се констатации относно изградените от всяка държава митнически баристри. Не трябва при това, обаче, да се изпуска из пред вид, че опитът на всяка държава да се оградят стопански, да се затвори въ себе си, ще ни лиши от пазаритъ, за които жадува нашето стопанство, и че липсата на пазари, които биха могли да бъдат добър отдушник за нашето производство, може да бъде една от причините за затрудненото положение на нашето стопанство. Сключването на търговски договори е от голямо значение за нас, за да можем, при едно друго положение за нашето стопанство, да изживяем световната криза и да дочакаме подобрието. Народното представителство констатира, че правителството, безспорно, върви по един път на търсене и създаване търговски връзки, нуждата от които въ миналото или не е била почувствувана, или, и да е била почувствувана, чисто и просто не е имало кой да ги създаде и да ги поддържа. Ето действителното положение, при което ние днес трябва да боравим, ето въ една картина, която ни рисува не удоволствие, а ни представя страшни гледки, които не могат да ни радват, но която преди всичко не ни пречи да се отречем от собствения си кураж, от собствената си въра и да изпуснем юздитъ затуи, защото наистина има мъжа и пръчки, защото не сме свързани с пазари, защото не сме добре поставени въ търговски отношения с цял свят. Българското правителство ще бъде въ състояние да създаде тия връзки. Нека, ако има някому да бъде направен упрек въ туй отношение, този упрек да не бъде отправен на българското правителство, което полага всички усилия за неговото разрешение; този упрек да си остане към онези, които носят и продължават да носят отговорността, че цели 8 години сме оставили този въпрос без разрешение. (Чете)

„Държавните финанси сме засегнати от стопанската криза, която причинява неминуемо намаляване на данъчните постъпления и затруднява държавата въ посрещането дори на належащи нужди“. Все съ оглед на държавните финанси, правителството, за да може да гарантира държавата съ приходи, предвижда редъ мероприятия, към които се отнасят, безспорно, избраните въ тронното слово 15 законопроекти. Измежду тях един особено спира вниманието ми — именно законопроектът за пръкните данъци.

Г. г. народни представители! Че податните сили на българския народ сме промъдени, намалени, че неговата способност да плаща, както по-рано можеше да плаща, не е вече същата, това е факт, който не бива да се оспорва. Но също така е факт, че повикът на нъкои, че нищо не може да се плаща и нищо не бива да се плаща, е един повик, който не може да намъри оправдание въ нашата обществена и политическа действителност. Българското правителство, имайки пред вид тази намалена способност, се нагаждаше и продължава да се нагажда; то нагажда своя бюджет към податните сили на българския данъкоплатец. Е добре, от нас искат

съкращения, от нас искат икономии, от нас искат да направим всичко съ единъ замахъ. Никой, обаче, не ни казва къде, на коя улица, на кой площад да изхвърлим съкратените наведнъж 10.000 български чиновници, без да сме им осигурили място въ държавното стопанство, без да сме ги наредили въ държавната иерархия, без да сме гарантирали съществуването им. Какво да направим съ тия хора?

Г. г. народни представители! Като резултат на българската просвѣтна политика, като резултат на политиката на всички наши правителства, които сме работили и създавали до днес, ние точно сега изживяваме трудните моменти, да не можем да намърим място за пласиране умствения труд на нашата интелигенция. Днес имаме свръхпроизводство на българска интелигенция, свръхпроизводство на учаша се младеж. Вие сте свидетели на побойща въ българската Alma mater. Българският университет се друса от скандали и кавги, защото всички завършили гимназия искат да бъдат записани студенти, искат покровителство под стръхата на българския Университет, за да стабилизират утре своето образование и да се нареждат не на нивата, не да се върнат въ българското стопанство, за да подемат съ общи усилия неговата тежка и мъчнонарежима задача, но да търсят възможност за нареждане на държавната трапеза.

Г. г. народни представители! При тия резултати на нашата образователна система, когато държавната трапеза почва да става тѣсна, когато не може вече достатъчно редовно да се поддържат всички сервиси, когато започва да става много тѣсно за нареждането на държавната трапеза на всички свършили, точно въ този момент ние има да изиграваме най-важна роля като управление на страната, което има да разреши всички стопански въпроси. Справянето съ всички болни въпроси на времето днес не се удава лесно. Днес имаме един голъм поток към държавните служби и се чудим какво да правим. Може би ония, които управляваха доскоро, сме предвидили това; може би те да сме били по-способни от нас да уредят този въпрос, но днес ние сме поставени пред едно изпитание. На какво да отладем това притичане към държавните служби, тоя стремеж за заемане държавни служби от страна на нашата интелигенция? Да го отладем на лентяйство, на наклонност за търсене лесни доходи чрез държавни служби? Не, г. г. народни представители, нито едното, нито другото. Българският интелигент, който е останал на улицата, на произвола на съдбата, който не е пригоден да работи друго, който не може да даде друго, освен своя интелектуален, умствен труд, той не може да бъде и не бива да бъде отминат мълком, той не може да бъде предмет на забвение от една власт, каквато сме ние. Когато искаме да получим резултати от една просвѣтна политика, ние трябва да знаем, че няма да ги получим нито през тази година от нашето управление, нито догодина ще ги получи друго управление. Резултатът от просвѣтната политика, започната преди 30 години, ги получаваме сега и се мъчим да се справим съ тях, мъчим се да разрешим въпроса за нашето образование, как да го видоизменим, как да нагодим новата просвѣтна политика към новите нужди на българската държава, как да нагодим просвѣтата към нейната стопанска култура. Но резултати — да не си прави никой илюзия — не ще можем да получим след една година. Резултатът от новата просвѣтна политика ще дойдат след 20 години, след като тя бъде воледа по една нова програма, такущо набалязана от мене. Тогава училищата ще създават граждани, пригодени за всички области на дейност въ стопанския живот. Въ този път правителството срѣща голъми затруднения, защото, от една страна, има един повик за икономии, а от друга страна — един силен поток към държавните служби. Може ли сполучливо да се разрешават тия въпроси, щомъ като трябва хемъ да се правят икономии, хемъ да се задоволяват исканията на всички, които протѣгатъ рѣде към държавната трапеза?

Г. г. народни представители! Че българската държава се намира предъ едни несигурни постъпления от всички данъци, които по бюджета се разхвърлятъ като тежести върху българските данъкоплатци, не съмъ азъ, който бихъ се опиталъ тукъ, от това място, да отричамъ. Българската държава действително е въ затруднение. Г. Буровъ, ораторъ отъ опозицията, констатира днес, че дълго

време ние ще бждемъ въ голѣмо затруднение по отношение нашата държавна каса. Постъпления наистина нѣма. Постъпления нѣма не затуй, защото народътъ не желае да дава, но защото има несъответствие между податните сили на народа, между стойността на неговото производство и онова, което му тежи като данъци. Безспорно, българското стопанство се лута. То търси единъ пътъ на спасение. Новитѣ опити да се трансформира българското стопанство нѣма да дадатъ тъй скоро резултати, защото у насъ наистина мъчно се възприематъ нововъведенията.

Г. г. народни представители! Всичките отрасли на стопанството у насъ сѣ въ едно несигурно състояние. Ние тепърва заработваме за пресъздаване на българското лозарство, тепърва посочваме пътя на износа на неговитѣ десертни грозда, тепърва създаваме тоя износъ чрезъ Земледѣлската банка, тепърва подготвяме производително-лозаръ за борбата му съ конкуренцията на свѣтовния пазаръ и този нашъ лозаръ, безспорно, трѣбва да има силната вѣра, че се намира подъ непосредственитѣ грижи на официалната българска власт, която трѣбва да го насърждава, която трѣбва да му вдъхне вѣра, че може да се надѣва на нея. Клати се не само земледѣлецътъ у насъ. У насъ и розопроизводителътъ не е добре. И той сѣщо така е погълнатъ голѣма частъ отъ грижите на българската държава; и той сѣщо така е протегналъ ръка къмъ държавната хазна, която, макаръ и празна, трѣбва да дава и последната си стотинка, за да го подпомага. И за производството на розопроизводителя държавата трѣбва да намѣри пазари, държавата трѣбва да намѣри купувачи, да търси пазари. Съ една дума, българското стопанство протѣга все повече и повече ръце къмъ българската държава. И ние търсимъ начини, търсимъ срѣдства да създадемъ на българското стопанство възможности да пласира своето производство. Ние се опитаме, напр., да разрешимъ въпроса за търговията съ зърнени храни. Не е лесно да се разреши единъ такъвъ въпросъ, г. г. народни представители, защото малката България не може да командува на свѣтовния пазаръ, защото ние сме малка страна, която не може съ своето производство да конкурира другитѣ голѣми държави и да излѣзе съ тѣхъ на борба на свѣтовния пазаръ. Въ това отношение може да допринесе твърде много единъ институтъ, създаденъ по частна инициатива, поддържанъ и отъ държавата, който наистина играе и ще играе важна роля въ нашето стопанство — това е българската кооперация, тая кооперация, която събира въ себе си производителя и консоматора, която иска да създаде между тѣхъ прѣка, непосредствена връзка. Кооперацията е онзи институтъ, който трѣбва да привлѣче, както е и привлѣкълъ, вниманието на българската власт, на българското правителство, което — трѣбва да признаемъ — не е забравило дълга си къмъ българската кооперация, който дългъ то ще изпълни още по-достойно, когато българскитѣ срѣдства му позволяватъ да направи това. Нека нашиятъ новъ стопански строй да не бжде днесъ строитъ на рускитѣ болшевики, нека да не бжде строй, който не познаваме; нека, вървейки по пътя на кооперативното строителство, имаме единъ строй, който наистина да облагороди нравитѣ, който наистина да даде и препитание на българския производител, който да може да постави въ по-близка връзка консоматора и производителя, безъ да има посредници между тѣхъ, безъ да пада плодътъ на тѣхния трудъ въ ръцетѣ на онѣзи, които сѣ по срѣдата имъ и ограбватъ тѣхния трудъ.

Г. г. народни представители! За българската кооперация българската власт, убеденъ съмъ, нѣма да престане да се грижи дотогава, докогато българската кооперация не бжде стабилизирана до степенъ да може да съществува още по-сигурно въ нашитѣ нови стопански условия. (Чете)

„Народното представителство съ задоволство констатира, че правителството ще продължи реформената си дейностъ въ държавното устройство чрезъ опростяване на служби и съкращаване на разходи, както и въ областта на данъчната система и финансовата администрация, и ще му даде пълната си подкрепа.“

Съкращаването на разходите е желѣзна необходимостъ. Икономии трѣбва да се правятъ по всички линии. Общиятъ повикъ въ страната е: икономии да се правятъ. Българското правителство е дало доказателства въ това направление чрезъ значителното вече намаление на държавния бюджетъ. И въ този пунктъ критикитѣ не могатъ да бждатъ силни, когато ще критикуватъ българското правителство, ако се опитатъ да го обвиняватъ въ разсточителство. Днешното правителство на България действа при крайно стѣснителни условия и то не може да си по-

зvoli лукса да прахосва. То се стреми само къмъ една целъ: икономии и все повече икономии за нашата страна. За да създадемъ и улеснимъ българската хазна, безспорно, налага се едно измѣнение, една ревизия на нашата данъчна система. Това ще стане. Това ще вижда и отъ нашето тронно слово въ което се посочватъ съответнитѣ закони, които ще минатъ въ тая му сесия. (Чете)

„Народното представителство схваща затрудненията за плащанията въ странство, причинени отъ слабата платежоспособностъ на народа и отъ липсата на дивизи. То се присъединява къмъ благодарността, която правителството изказва на Финансовия комитетъ при Обществото на народитѣ за благосклонността, която е проявилъ къмъ насъ, и за направената констатация, че не ще бжде възможно да плащаме повече отъ досегашния намаленъ размѣръ на външнитѣ платежи. Народното представителство сподѣля надеждата за едно задоволително разрешение на тоя въпросъ, отговарящо на нашето затруднено положение, и ще подкрепи най-енергично правителството въ това направление.“

И въ този пасажъ отъ отговора на тронното слово, г. г. народни представители, не може да се вижда опасностъ за нашата страна, затуй защото именно въ този пасажъ изпѣква констатацията, че българското правителство ще направи всичко възможно за задоволителното разрешение на въпроса за външнитѣ ни платежи. Недейте се опитва да го упрѣквате, че по отношение външната политика то се е държало слабо и не се е проявявало много бунтарски, както нѣкои искатъ да кажатъ. За да може българското правителство да има една още по-ясна позиция на отстояние по отношение нашитѣ външни платежи и задължения, безспорно, налага се на българското правителство да има пълната вѣра, че задъ него стои българскиятъ народъ. Е добре, когато отъ една страна, отъ дѣсно, казватъ на народа: българското правителство не е въ състояние да тропне, да удари върху масата, за да уплаши нашитѣ кредитори и да ги накара да се откажатъ отъ своитѣ вземания, когато казватъ, че това може да направи само една силна власт, една власт, която тѣ не съзиратъ въ тази, създадена по пътя на творчеството, по пътя на борбата на българскитѣ граждани, по пътя на конституцията, тѣ не сѣ справедливи, тѣ не сѣ добросъвестни критикари, когато смѣтатъ, че наистина, ако правителството удари върху масата, външниятъ свѣтъ ще бжде респектиранъ.

Г. г. народни представители! Не съмъ азъ, който ще призная, че, за да направи това, българското правителство може да се опре на 20-тѣ хиляди български войници, които, разпрѣснати по нашитѣ граници, при тази физиономия, която иматъ тѣ, далечъ не сѣ достатъчни, не сѣ онай въоръжена сила, на която то може да се облене. Сѣщо така, г. г. народни представители, външниятъ свѣтъ не е да не знае, че ние сме обезоръжена страна, не е да не знае, че ние сме страна обвързана съ договора за миръ, не е да не знае, че представителътъ на тази страна — единъ българинъ много голѣмъ, какъто бѣше Стамболийски — когато отиде да подписва договора, каза, че ще дойде време, когато договоритѣ ще паднатъ. И азъ съмъ убеденъ, г. г. народни представители, че пророкуването на този българинъ — Стамболийски — ще се сбъдне, че договоритѣ ще паднатъ.

Г. Буровъ отправи хвалебствени поздравии къмъ Обществото на народитѣ, но той забравя онова, което пишеше нѣкога в. „Миръ“, който, когато Стамболийски се мъчеше да убеди българския народъ, че България трѣбва да бжде членъ на Обществото на народитѣ, отправяше проклетие за това. Днесъ г. Буровъ се надѣва за всичко на Обществото на народитѣ. И ние сме горди днесъ да подчертаемъ, че пророчеството на великия Стамболийски се сбъдна, и вѣрваме, че договоритѣ ще се разкъсатъ, веригитѣ ще се разчупятъ и че ще дойде денъ да видимъ България не да има само една двадесетхилядна армия, която не може да пази границитѣ ѝ, а да я видимъ съ развързани ръце, да има една армия, която да задоволява нуждитѣ на страната и която армия, излизайки отъ недрата на народа, възпитана и обучена, да позволи на българската държава не само да тропне, но да стане на кракъ и да наложи това, което иска.

Г. г. народни представители! Какво друго поведение би могло да се иска отъ българското правителство по отношение на нашата външна политика, на нашитѣ външни плащания? То върви по единъ пътъ на лоялно разбиране, на лоялни отношения съ всички, съ които е въ връзка. Безспорно, и ние, които се облѣгате на Обществото на народитѣ, констатираме, че нѣма правда отъ тамъ, откъдето съ право можемъ да я очакваме. Нека външниятъ свѣтъ разбере, нека онѣзи, които трѣбва да разбератъ,

знаят, че ние се пържим, че ние се печем, че ние се измъчваме и че не може да искат от нас повече от онова, което признаваме и което казваме, че можем да дадем. Ние сме дошли до състояние да кажем, че нищо не можем да дадем; ние сме дошли до състояние да отречем и констатациите на Финансовия комитет, че поне 50% българската държава може да плаща. Нека световната съвест разбере, че българският народ, обединен, че малка България, отрупана с многомилионни репарации, не е в състояние повече да поддържа световната хармония, не е в състояние нанстина да поддържа един мир, създаден с една готовност да продава всичко свое, за да бъде похвалена като един добросъвестен длъжник.

Г. г. народни представители! Българското правителство ще действа докрай, като използва всички мирни и лоялни средства, но за него е потребна не тази борба, която нкой път нашите прави създават, а е потребно да бъде оставено да работи спокойно. Това правителство е заставено всеки ден да се сражава по улиците с българските работници, да чисти барикадите, които те му издигат; това правителство всеки ден е заставено да се справя с натиска от дясно, откъдето го отричат, да бъде плашено с диктатура, с един нов преврат, с опити да се внуши на българския народ, че никой друг, освен само един — и нека го назова, г. Цанков — в България може да разреши всички въпроси с декрети. Това правителство трябва най-после да може да заяви, че и то има своите права, които не ще позволи да му бъдат отнети от други.

Г. г. народни представители! Въ отговора на тронното слово има и друг пасаж, който най-много се опитват да атакуват, пасаж, който посочва какви мерки се препоръчват и готовността, която народното представителство изказва желание да окаже, за да осигури мира в страната.

Г. г. народни представители! Всяка власт, народът с всичките си права, има един дълг: да запази спокойствието на страната. Народното представителство не би могло да влиза в търкуване на подробните мерки, които трябва да се вземат срещу нарушенията на българските закони. И аз не мога да разбера, защо е този повик от нкой в Парламента срещу закона за защита на държавата, който смътат за единствена пречка на българската свобода. Та този закон, г. г. народни представители, стои днес затиснат в праха, с него сега никой не си служи и дано не става нужда да си служи нкой нкога с него. Той б е създаден затуй, защото нкога се смътало, че Земледелският съюз се състои от бунтарски маси, които отричат държавата, и затова не могат да бъдат оставени да се проявяват на свобода. Днес, слава Богу, земледелците доказваха противното — че за тях държавата е много, че за тях държавата е всичко. И ако от там (Сочи работниците) се дава възглас: „Ние сме интернационалисти“, от тази страна (Сочи земледелците) най-много бихте чули гласове: „Ние сме българи, ние ще държим България да бъде за българите, не щем да ставаме интернационалисти в един момент, когато всички държави държат за своята народност и за своите отечествени идеали“.

Г. г. народни представители! Законът за защита на държавата може да е осъдителен, може да не е от обикновените, от нормалните закони, може да бъде изключителен закон, но ние сега не си служим с него, днес ние не прибъгваме до него. Нека той стои, за да можете и вие, които сте в опозиция, да оправдавате неговото съществуване с старите си констатации, че наистина той е нужен за спокойствието на страната.

Г. г. народни представители! Всички, които добросъвестно гледат на нщата, признават, че такъв закон за защита на държавата съществува не само в България, а в всички почти страни. Най-много такъв закон трябва да съществува у нас, където свободата твърде често се превръща на слободия и където, заради това, ние трябва да бъдем готови да браним цялостността и спокойствието на държавата. Който не иска да се спръчка с текста на закона за защита на държавата, нека върви по пътя, който законите сочат, нека върви по пътя на зачитане правата на всички български граждани. Такъв български гражданин никога няма да падне под ударите на никой изключителен закон. Но какво да правим с онзи, който мисля, че българската държава трябва да кофичи пред тях, с българските работници, които стоят с нас рамо до рамо в Парламента, а искат от българската държава да капитулира и да им каже: заповдайте. г. г. ра-

ботници, вземете ме, направете от мене каквото искате, Сталин ли ще дойде тук да командува, Троцки ли ще установим тук да командува, нкой друг ли руски комисар ще дойде, за мене е безразлично, вземете ме, ето, аз скръствам ржце, вие можете да направите от малката България каквото искате!

Г. г. народни представители! Ако има нкой да се бори за преобразуването на строя в България, ако има нкой да отрича днешния строй и да иска да го замени с друг, защо той, ако е увърнен, че тези голми придобивки за добруването на човешките маси и за преобразуването на световното общечитие не могат да стават с скръстени ржце, да не е готов да направи онуй, което направи апостолът Левски за свободата на България, когато се качи на плета, когато върху него стреляха турските заптии...

Г. Костов (раб): Кой стреля, кой го предаде?

Г. Енчев (з): ... и когато трябва да бъде обесен, той намри в себе си кураж да разбие черепа си в стените на Черната джамия?

Г. Костов (раб): Недейте светотатствува.

Г. Енчев (з): Вие, г-да, искате да ви се поднесе всичко наготово: заповдайте, г-да, вземете държавата, направете от нея, каквото искате.

Г. Костов (раб): Ние сме последователи на Левски. (Възгласи от мнозинството)

А. Циганчев (з): Левски не се криеше по таваните.

Г. Костов (раб): (Казва нщо. Шум)

Председателстващ Н. Шопов: (Звъни)

Г. Енчев (з): Г. г. народни представители! Позволете на държавата да се пазят от лво, да се пазят и от дясно. Шом като добросъвестно всички днес признават, шом като и самите сговористи започнаха да стават много благосклонни към тази констатация, че наистина 9 юний е акт, с който българският народ не може да се гордее, с който те най-малко могат да се гордят, това само по себе си показва, че държавата може да бъде от нко изненадана. Затова, позволете, в този именно пасаж от отговора на тронното слово българското народно представителство да констатира с готовност, че правителството ще вземе мерки, за да осигури спокойствието и реда в тази страна. Всеки, който иска да излезе на война с българската власт, може да излезе, но няма право да иска от тази власт да му съдейства, за да я разрушава и сваля. Нма защо народното представителство да съзира уплаха и изненада от един ангажмент, поет към своето правителство, който ангажмент, изпълнен, ще даде като резултат мирното и спокойно съществуване на българския народ. Кой има днес нужда от вътрешна борба? Кой днес ще спечели от една вътрешна революция? Кой днес ще спечели, ако наново се окнем в собствената си братска кръв? Малко ли невинна кръв пролхм в продължение на 8 години? Малко ли се борихме, за да дойдем днес до туй передже, да се чудим по кой път ще спасяваме България? Стига толкова кръви, стига толкова жертви. Нека днес онзи, които казват, че представляват работниците по отношение нуждите им за хлб, за работа, за по-добри надници, сведат своята борба до искания, които държавата да може, в кръга на възможността, да удовлетвори. Ако, обаче, те изпълняват нкаква чужда мисия, нкаква мисия, която им е възложена от вън от нашата държава, вън от нашите порядки и нрави, вън от нашата конституция и от нейните повели за това, как да се учреди и уреди държавата...

П. Мърмев (мак): Вие съмнявате ли се, г. Енчев, че те (Сочи работниците) изпълняват чужда мисия и съ чужди агенти?

Г. Енчев (з): ... ако изпълняват, казвам, такава мисия, ако те наистина съ проводници на чужда политика, нека не се чудят на този пасаж в отговора на тронното слово и нека не им се вижда чудно, че този пасаж не се отнася до тях, а до спасението на българската държава.

Г. Костовъ (раб): Никой път тѣ (Сочи земледѣлцитѣ) не сѣ служили на българския народъ, на работницитѣ, а сѣ служили на българската буржоазия и на себе си.

А. Капитановъ (з): Ти нали си интернационалистъ? Ти ли се грижишъ за България?

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

Г. Енчевъ (з): Г. г. народни представители! Българската държава е и ще бѣде въ състояние да запази спокойствието на гражданитѣ въ тази страна. Не желая да се впускамъ да разисквамъ този въпросъ, но трѣбва да изтъкна, че онѣзи дѣсничари, които биха искали да създадатъ у народа убеждение, че идването на нѣкаква чиличена, здрава ръка въ тази страна може да замѣсти Парламента и да изгради нѣкаква опора на българската власт, които биха искали да създадатъ у маситѣ въра въ друго, освенъ въ Парламента, чрезъ който всички могатъ да изказватъ своитѣ болки, да законодателствуватъ свободно, да защитаватъ интереситѣ навсички въ държавата и да насаждатъ убеждението, че едно еднолично управление, че волята на единъ диктаторъ биха могли да създадатъ благосъстоянието на българския народъ, горчиво се самоизмамятъ и горчиво измамятъ българския народъ. Нѣма чрезъ диктатурата да направите цената на житото по-скѣпа. (Възражения отъ работницитѣ)

Г. г. народни представители! Нѣма чрезъ диктатурата да направите цената на житото по-висока; нѣма чрезъ диктатурата да разрешите въпроса за земята.

Г. Костовъ (раб): Въпрѣки това, упражнявате диктатура

Г. Енчевъ (з): ... нѣма чрезъ диктатурата да улесните българското стопанство. Тази диктатура, която се желае отъ лѣво, като спасителка на човѣшкитѣ маси, донесена като идея у насъ отъ Съветска Русия, ще даде много плачевни резултати. Тя ще донесе разорение на България и на нейното стопанство. Затова не бѣзъ и опитъ да се прави съ нея, а тя трѣбва да бѣде пресѣчена.

Другата диктатура, г. г. народни представители, която отъ дѣсно се сочи, сѣщо така че може да бѣде проширявана, сѣщо така не може да бѣде предпочитана. Въ новата група на Демократическия сговоръ ние наблюдаваме едно намаляване на вѣрата въ доброто, въ сполучливото водене на Сговора, въ лицето на г. Ляпчевъ и г. Буровъ. Туй намаляване на вѣрата буди въ нѣкои надеждата, че утре може да се създаде възможностъ за повторение на 8-тѣ години, и това ги кара да бѣгатъ масово въ другия Сговоръ, на г. Цанковъ, който смѣта, че е поставенъ пакъ предъ необходимостта да спасява България, но не по пътя на еволюцията, не по пътя на новитѣ прийоми, а по пътища, които конституцията забранява, които конституцията осѣжда.

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Чрезъ превратъ.

Г. Енчевъ (з): Г. г. народни представители! Тази самоизмама трѣбва да изчезне, защото днесъ, когато трѣбва да се твори, когато трѣбва да се работи, най-малко мѣсто има за всѣване въ душата на народа единъ страхъ не, а едно обезвѣряване въ способността на Парламента да играе тая роля.

Г. г. народни представители! Отъ тази трибуна не трѣбва да се издига гласъ за конфискация на богатствата, както нѣкои тукъ се опитаха да направятъ, защото конфискацията на богатствата значи крачка къмъ анархията, крачка къмъ болшевизма. Конфискацията на богатствата нѣма да донесе разрешението на голѣмитѣ въпроси, но може да заплаши съществуването на България.

Г. г. народни представители! Другъ е въпросътъ сполучливо да се разпредѣля данъчното бреме върху гърба на всички, справедливо да се облагатъ всички, за да може да постѣпватъ приходи въ българската хазна, сполучливо да се опредѣлятъ лихвитѣ на всички. Но да се прибѣгва къмъ мѣрки, които могатъ да се препорѣчатъ отъ сторонницитѣ на едната или другата диктатура, това значи да се подведе Парламентътъ, да се подведе и българската власт и да се загубятъ нейнитѣ здрави основи въ нашата стопанска и политическа самостоятелностъ.

Г. г. народни представители! Азъ мисля, че въ България противницитѣ на Парламента сѣ малко, че Парламентътъ у насъ се цени, както се цени и въ цѣлия свѣтъ. Азъ смѣтамъ, че Парламентътъ тепърва ще има да играе своята роля въ новия животъ на нова България. Ние

имаме вече нова България, ние сме предъ прага на още по-нова България. Всички опити, които се правятъ, да се подобри нашето стопанство, да се разрешатъ голѣмитѣ въпроси за облекчение на стопанската криза, на паричната криза, за безработицата, за поставяне на нови основи българската просвѣта, показватъ, че ние крачимъ вече къмъ нова България — тая България, която декларира, че иска да живѣе въ миръ съ всички ъседи, която не манифестира своята военна мощъ като единствено сръдство да застави всички да я зачитатъ, която ще живѣе върху изграденитѣ съ общо сътрудничество условия отъ Парламента, който трѣбва да пазимъ, защото той е една ценна придобивка.

Г. г. народни представители! Нѣма защо да смѣтаме ние, че българскиятъ Парламентъ ще направи грѣшка, когато ще се занимае съ всички закони, поставени въ самото тронно слово. Нѣма защо да смѣтаме, че вършимъ едно насилие върху стопанството на народа, когато разрешаваме въпроса за земята.

Г. г. народни представители! Този въпросъ винаги е тровилъ, винаги е движилъ човѣшкитѣ маси. Къмъ земята винаги сѣ се стремили. И днесъ вие виждате единъ новъ, още по-силенъ, още по-страшенъ стремежъ къмъ земята въ самата Съветска Русия. Рускитѣ колективни стопанства, тѣй нареченитѣ колхози, не увеличава рентабилността на земята, макаръ земедѣлнито да е механизирано. Петилѣткитѣ въ Русия, удѣлжаването на сроковетъ за изпълняване стопанскитѣ програми — всичко това показва, че рускиятъ селянинъ се стреми къмъ създаване частна собственостъ върху земята. И нѣма да мине много време, г. г. народни представители, когато рускиятъ селянинъ ще бѣде собственикъ.

Г. Костовъ (раб): Той и сега е собственикъ на труда си, защото не е ограбванъ отъ никого.

Министъръ К. Муравиевъ: И хамалинътъ е собственикъ на труда си.

Г. Енчевъ (з): Българскиятъ селянинъ е собственикъ, но неговата собственостъ трѣбва да бѣде стабилизирана. И тя се стабилизира съ законитѣ за закрила на земедѣлца-стопанинъ и за закрила на длъжницитѣ. Въ закона за закрила на земедѣлца-стопанинъ се казва, че единъ минимумъ отъ 50 декара земя не се отчуждава на българския стопанинъ-земедѣлецъ. Тамъ се казва сѣщо, че съ земята не може да се прави търговия. Никой нѣма право да продава 50-тѣ декари. Отъ друга страна, кредитътъ на всѣки стопанинъ не трѣбва да бѣде надъ онази стойностъ която иматъ 50 декара земя. Нова България, безспорно, върви по новъ пътъ на кредитиране, по новъ пътъ на просвѣта, по новъ пътъ за гарантиране владението на земята. Ако Парламентътъ доразречи тѣзи въпроси, които сѣ почти разрешени, той ще изпълни добросъвестно своя дългъ. Разрешението на тѣзи въпроси ще позволи въ утрешния день да се намали опасността отъ българскитѣ комунисти, която дѣснитѣ оппозиционери виждатъ да се налага и твърде често сочатъ на българското правителство и казватъ, че то жуми предъ тая опасностъ. Г. г. народни представители! Нѣма по-здрава опора срещу комунизма като учение, нѣма по-здрава позиция срещу комунизма и срещу фанатизма на онѣзи, които искатъ да налѣкатъ комунизма въ нашата страна, нѣма по-сполучливо организирана борба срещу комунизма отъ гарантирането собствеността на българския селянинъ. Вие виждате любовта на българския селянинъ къмъ земята. Вие виждате любовта на българския селянинъ къмъ домашния кѣтъ, къмъ къщата, къмъ дома. Вие виждате готовността на българския селянинъ да се жертвува за своята собственостъ. Той не може да се поддаде на изкушенията и на съблазнителнитѣ перспективи, които му се рисуватъ отъ тая страна. (Сочи работницитѣ) Той ще остане вѣренъ стражъ на отечеството. Той ще го брани съ последни сили, той е давалъ доказателства, че знае да го брани. Той знае да умира за България, стига да му създадемъ условия за животъ въ тая страна.

Г. г. народни представители! За да издигнемъ една барикада срещу комунистическото нашествие у насъ, което до голѣма степенъ не, но положително се насажда отъ вънъ и се опитва да шурмува всички наши сръди и всички наши институти, ние ще трѣбва да разрешимъ голѣмитѣ стопански въпроси и да се подеме борбата срещу комунизма отъ страна на самитѣ стопански съсловия у насъ.

Л. Станевъ (раб): И да засилите оранжевитѣ дружини.

Г. Енчевъ (з): Г. г. народни представители! Този колега, който ме апострофира, е отъ ония, които сж обиколели българските училища, за да шепнатъ на ухото на българските ученици: ...

Нѣкой отъ дѣсницата: Да правятъ стачка.

Г. Енчевъ (з): ... вие сте деца на българските пролетарии, вие тукъ получавате една буржоазна просвѣта, вие трѣбва да отречете тая просвѣта, вие трѣбва да правите стачки срещу своите учители, срещу българската държава. Той е отъ ония, които заедно съ колегата Костовъ си сложиха червени шапки и влѣзоха въ коридоритъ на Университета, за да канятъ студентитъ да правятъ стачка въ българската Alma mater.

Г. Костовъ (раб): Това е провокация. Азъ не бихъ се отказалъ да ръководя студентска борба, но това, което казвате, е провокация. Азъ не съмъ билъ въ Университета.

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Г. Костовъ! Приканвамъ Ви къмъ приличие.

Г. Енчевъ (з): Г. г. народни представители! Ние трѣбва да пазимъ кръжките души на нашата младежъ.

Г. Костовъ (раб): Много ли е прилично да се лъже отъ трибуната?

Г. Енчевъ (з): Ние трѣбва да предпазимъ нашата младежъ отъ тая опасностъ, която се създава. Грижата на българската властъ, която и да е тя, която иска да подобрява днешна България, трѣбва да бжде: да се отрже тая възможностъ да се троятъ душитъ на нашата младежъ, да не се изопачаватъ младежките души, да не се видоизмѣняватъ възгледитъ на българската младежъ, за да може тая младежъ утре да поеме тежкия кръстъ на съществуване.

Г. г. народни представители! Въ насъ рускиятъ болшевикъ скоро ще изпѣе своята пѣсень. ...

Л. Станевъ (раб): Блажени вѣрующи!

Г. Енчевъ (з): ... той нѣма да се разшири, щомъ държавата се отнася сериозно къмъ него и неговитъ проводници. Г-да! Азъ не съмъ сторонникъ всѣки денъ да ехтятъ топове по улицитъ срещу българските работници; не съмъ партизанинъ съ гърмежи, съ картечници, съ всички прецѣтствия, отъ кждето и да идатъ тѣ да се заглушава повикътъ за социални борби. Азъ мисля, че изпълнението на реформитъ, които се изреждатъ въ тронното слово, тѣхното сполучливо провеждане ще позволи на държавата свободно да манифестира инстинкта си за самосъхранение отъ всички напасти.

Г. г. народни представители! Въ желанието си все пакъ за икономии българското правителство минава вече и къмъ видоизмѣняване на нашето административно дѣленіе и то се опита да мине и къмъ реформиране и окончателно може би ликвидирание на окръжнитъ съвети.

Г-да! Да поддържаме, че наистина окръжнитъ съвети сж днесъ въ състояние да играятъ нѣкаква роль, каквато преди 30 години сж играли, значи да се самоизмамваме; мнението на нѣкои, които мислятъ, че закриването на окръжнитъ съвети, като институция, пращането имъ по околийски центрове или другаде, кждето законодателтъ постанови, ще донесе ударъ на държавното строителство, тоже е несъстоятелно. Има усилия отъ българското правителство да направи реформи и въ това отношение. Но винаги неговитъ декларации сж, че реформитъ не могатъ да ставатъ както на кино, на филмъ, че реформитъ ставатъ бавно и следъ добро проучване, тъй както апелиратъ мнозина отъ опозиционнитъ оратори. Като констатираме съ особено задоволство, че нашето правителство ще гродѣжава, по пътя на реформитъ, да прави икономии, нека се надѣваме, че то ще ни сезира съ съответнитъ закони, на които турихме вчера начало съ закона за одобрение министерското постановление за отлагане на окръжнитъ избори.

Г. г. народни представители! Отъ унищожението института окръжни съвети ще има икономии. Не по-малко належаща реформа е промѣната на административното дѣленіе, належаща реформа е уредбата на нашия чиновнически въпросъ и т. н. и т. н. Всички тия реформи изискватъ спокоенъ Парламентъ, изискватъ спокойна народна душа, изискватъ, като отидемъ при народа, да не се надпреварваме кой повече ще наддаде, за да го съблазни, но да му

кажемъ да вѣрва въ своитъ водачи, въ своя Парламентъ и въ общественитъ сили. Иначе той народъ може да изпадне въ пѣтя на лутанията, на неизвестноститъ.

Г-да! Правителството е дало досега да се разбере, че то полага всички усилия да подобри условията на нашия животъ. Това показва, че то още много години се явява необходимо, за да може да се изведе страната на единъ правъ пѣтъ. Кажете вие, г-да, които сте сторонници на унищожение на Народния блокъ, кажете вие, работници, които сте много дръзки, защото знаете, че Народниятъ блокъ не си служи съ застрелване или обесване ...

Г. Костовъ (раб): Въ Панагюрище и Преславъ какво стана?

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Г. Костовъ! Не прекъсвайте!

Г. Енчевъ (з): Известно е, че нашитъ емигранти доброволно искатъ да се върнатъ въ България, да се дадатъ на разположение на българската властъ. Но азъ питамъ: биха ли направили този подвигъ, както вие го наричате, ако бѣше на властъ г. Цанковъ, или вие дойдете на властъ чрезъ вашата революция, която тъкмите, ако има нѣкой да ви я направи, а вие да се възползвате?

А. Капитановъ (з): Затуй разправятъ за селско-работническо правителство! (Възражения отъ работницитъ) Въ Русия срещу единъ джандаринъ не можешъ да се обадишъ, а не срещу министъръ-председателъ, както правите вие.

Т. Бошнаковъ (з): (Къмъ работницитъ) Затуй Дойчиновъ ви напуста.

А. Капитановъ (з): Вие изваждате селянитъ на барикадитъ и се изпокривате после. Единъ-два пѣти не е било. Знаемъ, че куражътъ ви е докато замирише на барутъ.

Л. Станевъ (раб): (Възразява нѣщо)

Г. Енчевъ (з): Г-да! Азъ зачекнахъ и самия въпросъ, по който напоследъкъ се създаде впечатление, като че ли става само единъ единственъ държавенъ въпросъ — въпросътъ за амнистията. Но, г. г. народни представители, у насъ нѣма цѣлокупенъ въпросъ за амнистия. Има остатъкъ отъ единъ въпросъ за амнистия и въпросътъ е за ликвидирание на този остатъкъ отъ стария въпросъ за амнистията. Трѣбва да се разбере едно: трѣбва да се отбиятъ атакитъ, насочени тенденциозно, на ония, които казватъ, че амнистията не е разрешена сполучливо — и остатъка отъ нея — че това е дѣло на фамилията, както г. Буровъ прави алузия, на г. министъръ-председателя.

Г. г. народни представители! Азъ не знамъ доколко можеше да бжде фамиленъ въпросъ въпросътъ за една амнистия миналата година и доколко можеше да бжде фамиленъ въпросъ преди две години, когато Демократическиятъ съговоръ отричане изъ основи не само емигрантитъ, а отричане изъ основи цѣлия Земледѣлски съюзъ въ тая страна.

А. Ляпчевъ (д. сг): Демократическиятъ съговоръ даде на 2.000 емигранти амнистия. Има само едно, че той не обещава, а даваше амнистия. Вие обещавахте цѣла година амнистия и не я дадохте. Тамъ е нещастieto.

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

Г. Енчевъ (з): Г. Ляпчевъ! Вие сте старъ общественикъ.

А. Ляпчевъ (д. сг): И като такъвъ Ви говоря. Амнистия се дава, а не се обещава.

А. Капитановъ (з): Нѣкои хора на стари години се вдетиняватъ!

Г. Костовъ (раб): Ама съ амнистия избори се нечелятъ и властъ се взема.

Г. Енчевъ (з): Не желая, г. Ляпчевъ, да разбирате друго отъ моитъ думи, освенъ, че вие дойдохме при една атмосфера, когато вие още мислѣхте, че властѣта можехме да не я имаме следъ резултатитъ на изборитъ.

Г. Костовъ (раб): Г. Енчевъ! Оня денъ на вашия конгресъ се носѣха плакати за пълна и безусловна амнистия. За демагогия ли бѣше това?

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Какво отъ това?

А. Капитановъ (з): Открихте Америка!

Г. Енчевъ (з): Това е единъ въпросъ, който трѣбва да бѣде разрешенъ отъ българския Парламентъ. Азъ говоря за българския Парламентъ, че когато Демократическиятъ сговоръ смѣташе да отреди мѣсто за цѣлия Земледѣлски съюзъ вънъ отъ предѣлитѣ на нашето отечество, още тогава ние не можехме да разрешимъ въпроса за амнистията цѣлокупно и окончателно, безъ остатъкъ.

Г-да! Ние доживѣхме днесъ да видимъ да се сърдите, че не сме ги амнистирали. Дойдохме до тамъ, Демократическиятъ сговоръ да пледира каузата на емигрантитѣ! Това показва, че опасността отъ емигрантитѣ за самостоятелността на българската държава се е намалила, или окончателно изчезнала.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Други смѣтки правятъ сега, котерийни и партийни смѣтки. Да се размѣти водата, това чакатъ.

Г. Енчевъ (з): И, г-да, нека се радваме, нека сме доволни, че вие, които бѣхте противъ всички ни, днесъ плачете и казвате: „Защо ги върнахте? Вие не само оскърбявате, вие уронвате престижа на българското правосъдие. Вие погазвате нашитѣ закони“.

Г. г. народни представители! Ако бѣше г. Цанковъ на власт, вие не само че нѣмаше да ги върнете, ами тѣ нѣмаше да си дойдатъ.

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Тогава бѣгаха отъ затвора.

Г. Енчевъ (з): Въ такъвъ случай, нека да знаемъ, че съ болния въпросъ за амнистията мѣсто за партизанстване нѣма. Въпросътъ за амнистията е български въпросъ; въпросътъ за безпаричието на българина е български въпросъ; въпросътъ за задлъжнѣлостта на българското стопанство е български въпросъ; въпросътъ за безработицата е български въпросъ; въпросътъ за ревизия на облагитѣ на нашата индустрия е български въпросъ; въпросътъ за уреждане на всички стопански въпроси е български въпросъ. И недейте мисли вие, недейте търси обяснение, че това е фамиленъ въпросъ за насъ, че съ сполучливото или отчасти ликвидиране на въпроса за амнистията задоволяваме желанията на нѣкого.

Тѣзи ви опити ви излагатъ, тѣзи ви опити показватъ, че вие желаете Земледѣлскиятъ съюзъ да се намира въ постоянна борба, че вие желаете партиитѣ на Народния блокъ да се скаратъ помежду си и чакате оракторътъ на земледѣлската парламентарна група отъ тая трибуна да не се занимава съ усилията на правителството да подобри известни положения, които затрудняватъ спокойното съществуване на страната, но чакате да ругае демократитѣ, да ругае националибералитѣ, да се нахвърли на радикалитѣ. Това, г. г. народни представители, отъ оппозицията, вие, които злорадствувате, когато виждате двама да се каратъ, нѣма да го получите отъ насъ, отъ Народния блокъ. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството). Трѣбва да разберемъ едно, за да продължимъ нашата цѣлокупна дейность: България ни зове; България зове всички българи. Днесъ България ви призовава да творите, България протѣга рѣще къмъ васъ, съ дружни усилия да пледираме каузата на България вънъ. България ни зове, г. г. народни представители, да не се дѣлимъ на добри и лоши българи. Осемъ години слушахме отъ Сговора да ни казватъ, че не сме добри българи, че не сме родолюбци, макаръ че гърдитѣ на мнозина отъ насъ сѣ окичени сѣ ордени за храбрость, макаръ че мнозина отъ насъ сѣ водили войскови части да се биятъ и рамо до рамо съ васъ сме спасявали България; цѣли осемъ години ние живѣхме подъ гнета на подозрението и отрицанието, но дойде време да ви кажемъ: було на миналото. И нека туй було да бѣде дебело, за да можемъ да заживѣемъ въ миръ и да поведемъ България къмъ нови по свѣтли дни.

Г. г. народни представители! Народътъ често повиква: ако не създадохте съждъ за сговористкитѣ водачи, ако не ги хвърлихте въ затвора, ако не ги избихте безъ съждъ и присѣди, както тѣ избиваха народа, може ли да се пропусне другъ единъ случай, да не се потърси смѣтка за дѣлата на управлението на Демократическия сговоръ? Г-да! Това е въпросъ на Парламента. Но въ този моментъ, когато говоримъ за миръ и примирение, нека не се човъркатъ ранитѣ, които могатъ да зѣятъ още дълго въ тѣлото, въ снагата на българския народъ. Нека работниците да

разбератъ едно: че когато протѣгатъ рѣще къмъ държавата за хлѣбъ, когато искатъ срѣдства, когато искатъ жилища, да ограничатъ борбата си дотамъ и да чакатъ добросъвестно изпълнение на дълга отъ българската държава. Тя ще го изпълни. Когато вие отъ Сговора ни критикувате, не се гответе да се борите срещу една законно установена властъ, а се гответе да лѣкувате, защото най-много вие сте виновни за създаденото положение.

Г. Костовъ (раб): Софийската комуна е законно установена.

Г. Енчевъ (з): Г. г. народни представители! Азъ ще завърша съ следния апелъ — единъ апелъ, който може да се отправи отъ всѣки българинъ, който цени достоинството на българската държава: не чрезъ крамоли, не чрезъ вътрешни убийства, не чрезъ несигурность за спокойствието и реда въ страната може да се изведе България на добъръ край, а по другъ пѣтъ: рѣжа за рѣжа, българинътъ да признае, че братъ брата трѣбва да поддържа, но не братъ брата да убива. цѣлокупно и задружно да поведемъ България къмъ по свѣтли дни. (Продължителни ржкоплѣскания отъ мнозинството)

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Моля да се продължи заседанието, докато се изкаже поне още единъ отъ записалитѣ се оратори.

Г. Костовъ (раб): Нѣма желаещи.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Отъ васъ нѣма желаещи.

Г. Мариновъ (з): Георги Костовъ да излѣзе! (Веселостъ)

Г. Костовъ (раб): А-а-а! Това не е миналата година.

А. Стоевъ (з): Да се прекратятъ дебатитѣ, щомъ нѣма оратори.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Тукъ се изнасятъ нѣколко пѣти обвинения, че ние не желаемъ да се работи, а, както виждате, оппозицията не дохожда да работи, когато трѣбва да се работи.

Г. Костовъ (раб): Има записани оратори.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Сега ще прекратимъ дебатитѣ и ще викаме и васъ да си кажете думата.

Г. Енчевъ (з): Утре ще имаме ли заседание, г. министре?

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Споредъ правилника, утре нѣма да имаме заседание, но сега поне още единъ ораторъ да се изкаже.

Г. председателю! Четете имената на записалитѣ се оратори.

Н. Захариевъ (з): Да се гласува най-напредъ продължение на заседанието.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Г. министре! Правите ли предложение да се продължи заседанието?

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Правя предложение да се продължи заседанието, докато се изкаже поне още единъ отъ ораторитѣ, които сѣ записани.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Които отъ г. г. народнитѣ представители приематъ предложението на г. министра на вътрешнитѣ работи, моля, да вдигнатъ рѣжа. Мнозинство, Събранието приема.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Извиквайте единъ по единъ записалитѣ се оратори.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Г. Стойчо Мошановъ, г. д-ръ Димитровъ, г. Димитъръ Дрънски, г. Омарчевски, г. Тома Константиновъ, г. Геновъ. Това сѣ записанитѣ оратори.

Г. Костовъ (раб): Половината сѣ отъ блока.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Вашиятъ ораторъ кжде е?

Г. Костовъ (раб): Когато дойде време, ще излезе нашият ораторъ.

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Тоя пжтъ тѣ не смѣятъ да се запишатъ.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Шомъ отсъствуватъ ораторитѣ, тогава да се прекратятъ дебатитѣ.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Тогава ще гласувамъ предложението за прекратяване дебатитѣ. Които отъ г. г. народнитѣ представители приематъ предложението да се прекратятъ дебатитѣ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство. Събранието приема.

По правилника, следващото заседание ще бжде въ вторникъ съ следния дневенъ редъ:

1. Трето четене законопроекта за отпущане еднократна помощ на народния представител **И. Симеоновъ**.

2. Първо четене отговора на тронното слово — продължение разискванията;

3. Докладъ на комисията по провѣрка на изборитѣ;

4. Първо четене предложението за измѣнение нѣкои членове отъ правилника за вътрешния редъ на Народното събрание;

5. Докладъ на прошетарната комисия.

Които приематъ този дневенъ редъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Вдигамъ заседанието.

(Вдигнато въ 20 ч. и 7 м.)

Председателъ: А. МАЛИНОВЪ

Подпредседателъ: Н. ШОПОВЪ

Замѣстникъ-секретаръ: Т. ТОРБОВЪ

Началникъ на Стенографското отдѣление: Д. АНТОНОВЪ